

NO MATTA YOTTINIRI LINJIILA ON NON

*Taariika fii Iwdi Iisaa Almasiihu on
(Luk. 3.23-38)*

¹ Taariika iwdi Iisaa *Almasiihu mo Daawuuda mo Ibraahiima.

² Ko Ibraahiima jibini Issaaqa, Issaaqa jibini Yaaquuba, Yaaquuba jibini Yahuuda e musibbe mun ben, ³ Yahuuda kadi jibini Faarisa e Zaaraha, tawi yumma ben no wi'ee Tamaaru. Faarisa jibini Hasruunu, Hasruunu jibini Araama, ⁴ Araama jibini Ammiina-Daaba, Ammiina-Daaba jibini Nahasuuna, Nahasuuna jibini Salmaana, ⁵ Raabi* jibinani Salmaana Bo'aaza, Rugiyata jibinani Bo'aaza Obiida, Obiida jibini Yassaa'u, ⁶ Yassaa'u jibini Daawuuda lando on, oo wonnoodo beyngu Uriyaa jibinani mo kanko Daawuuda Sulaymaana.

⁷ Sulaymaana jibini Rahabaama, Rahabaama jibini Abiiya. Abiiya jibini Asaa, ⁸ Asaa jibini Yuhusaafata, Yuhusaafata jibini Yuuraama, Yuuraama jibini Uziiya, ⁹ Uziiya jibini Yotaana, Yotaana jibini Ahaaza, Ahaaza jibini Hazikiya, ¹⁰ Hazikiya jibini Manase, Manase jibini Amuunu, Amuunu jibini Yuusiya, ¹¹ Yuusiya jibini Yeekoniya e musibbe mun ben fewndo egginegol nabee *Baabiila.

¹² Bawto egginegol nabee Baabiila ngol, Yeekoniya jibini Sa'alti'iila, Sa'alti'iila jibini

Zarubaabila, ¹³ Zarubaabila jibini Abiyuuda, Abiyuuda jibini Alyaqaama, Alyaqaama jibini Aazuru, ¹⁴ Aazuru jibini Saduuga, Saduuga jibini Akiima, Akiima jibini Eliyuuda. ¹⁵ Eliyuuda jibini Eliyaasaru, Eliyaasaru jibini Mataana, Mataana jibini Yaaquuba. ¹⁶ Yaaquuba jibini Yuusufu moodibbo Mariyama on, on jibinnoodo Iisaa wi'aado Almasiihu on.

¹⁷ Gila e Ibraahiima haa e Daawuuda, fow mun hawri jamaanuujj sappoo e nay. Gila e Daawuuda kadi haa e egginegol naʼbee Baabiila hawri jamaanuujj sappoo e nay. Gila egginegol naʼbee Baabiila kadi haa e Almasiihu on ko jamaanuujj sappoo e nay.

Fii Jibineede Iisaa Almasiihu on
(Luk. 2.1-7)

¹⁸ E hino no Iisaa Almasiihu on jibiniraa. Tawi ko Yuusufu yami Mariyama yumma makko. Ado be yiidude, tawi kanko jiwo on ko o sowiido e dow bawgal *Ruuhu Seniido on. ¹⁹ Tawi Yuusufu, on yamudo mo, ko gorko feewudo, hari o faalaaka mo wirtude, o miiiji accitugol mo e nder gundoo.

²⁰ Nde tawnoo himo miiiji dun, malaa'ikaajo Joomiraado on feenani mo e koydol, wi'i mo: «Yuusufu mo Daawuuda, wota a hulu yettugol Mariyama, o wona beyngu maa, ko fii biido mo o saawi on ko immorde e Ruuhu Seniido on. ²¹ O heboyay biido, innoyaa mo Iisaa, ko fii ko kanko dandoyta jamaa makko on lette junuubaaji maʼbbe din.» ²² Dun fow wadiri fii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon

no laatora, wonde: ²³ «Awa, jiwo mo andaali gorko on reeday, o firtoo boobo gorko, o innee Imanu'iila.» Ko woni firo d'un ko: «Alla no wondi e men.»^a

²⁴ Bay kanko Yuusufu o finii, o wadfi ko malaa'ikaajo Joomiraado on yamiri mo kon, o yetti beyngu makko, o addi ka makko. ²⁵ Kono laatii o yiidaali e debbo on haa nde o firtinoo on bidfo gorko, o inni mo Iisaa.

2

Fii no Jom-Gande'en Ardi Bayti-Lahiimi

¹ Bay wonii Iisaa jibinaama Bayti-Lahiimi, d'un ko e nder diiwal *Yahuuda fewndo laamu *Heroodu, onsay gandidube iwri funnaange ari *Yerusalaam, ² be wi'i: «Ko honto oo lando *Yahuudiyankeebe ardo e jibineede woni? Ko fii men yi'ii hoodere makko nden ka funnaange, men arii sujjangol mo.» ³ Bay kanko Heroodu lando on o nanii d'un, o jiiibii, o jiiibodi e be Yerusalaam ben fow. ⁴ Onsay o mottindiri hooreebe *yottinoobe sadaka ben fow e jan-noobe fii Sariya on fii landagol be ko honto *Almasiihu on haanaa jibinireede. ⁵ Ben wi'i mo: «Ko Bayti-Lahiimi e nder ngal diiwal Yahuuda. Ko fii e hino ko annabaajo on windi kon:

⁶ «Ko an yo kodolun Bayti-Lahiimi,
jeyaakun e nder leydi bolondaa Yahuuda,
hinaa a gasoohun hayfineede e yeeso
diya kodooli hittudi e nder Yahuuda.
Ko fii lando yaltay e maa

^a **1:23** 1.23 Isa. 7.14

ko ardoo jamaa an *Isra'iila on.»^b

⁷ Onsay Heroodu noddii ben gandidube e gundoo, o torii be yo be tentinan mo saa'i mo hoodere nden feepi e mun on. ⁸ Onsay o immini be Bayti-Lahiimi, o wi'i be: «Yahee humpitoyodon no laabiri fii kun paykun. Si on yi'oyii kun, humpiton mi min kadi, mi yaha mi sujjana kun.»

⁹ Bay wonii be nanii ko lando on wi'i kon, be yahi. Tawi hoodere nde be yi'unoo ka funnaange nden no wontirde yeeso mabbe. Bay wonii nde hewtii fewndo ka paykun kun woni don, nde darii. ¹⁰ Bay kambe gandidube ben be yiitii hoodere nden, be heewi weltaare. ¹¹ Onsay be naati ka suudu, be yi'i paykun kun e yumma mun Mariyama, be jiccii, be sujiani kun. E hoore don be yaltini jawle mabbe, be okkori kun kanje e urngallo no wi'ee libaana e *mirri. ¹² Onsay Allaahu on andini be e koydol wonde hita be yiltito ka Heroodu. Be rewti laawol goo, be hooti ka leydi mabbe.

Fii no Yuusufu Yaltiri Misira

¹³ Bay wonii ben gandidube yahii, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani Yuusufu e koydol, o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, dogaa yahaa *Misira, wonaa ton haa nde mi wi'i yo a artu woo. Ko fii Heroodu dabbitoyay paykun kun fii warugol kun.» ¹⁴ Yuusufu immii jemma, yetti paykun kun e yumma mun, yahi Misira. ¹⁵ O woni ton haa Heroodu maayi. Ko nii ko Joomiraado on

^b 2:6 2.6 Mik. 5.1

daalirnnoo annabaajo on kon laatori, wonde: «Mi noddii Bidfo an on yo o yaltu Misira.»^c

¹⁶ Bay Heroodu yi'ii wonde gandidube ben janfike mo, o tikki. Onsay o yamiri yo be waroy kala paykun gorun kun duubi didi maa jaasukun dun wonkun e nder Bayti-Lahiimi e kodoloy takkiikoy don koy, dun yaadi e saa'i mo gandidube ben feppinannoo mo on. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Yereemiiya kon laatori, wonde:

¹⁸ «Hito nanike ka wi'etee don Raama:
wullaandu e sowru tiidundu.

Tawi ko Raahiilu woni wullude fiɓɓe mun ben,
o jabaano yarlineede, ko fii be woodaaka
han kadi.»^d

Fii no Yuusufu Yiltitori Leydi Isra'iila

¹⁹ Bay wonii Heroodu maayii, malaa'ikaajo Joomiraado on feenani Yuusufu e koydol Misira, ²⁰ o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, yiltitodaa leydi Isra'iila, ko fii faalanoobe warude paykun kun ben maayii.»

²¹ Onsay Yuusufu yetti paykun kun e yumma mun, o yahi leydi Isra'iila. ²² Kono o nani wonde Arkalaawu laamike diiwal Yahuuda ngal lonto ben mun Heroodu, o huli wonoygol ton. Allaahu on banginani mo e koydol, o yaari e ngal diiwal Jaliilu, ²³ o wonoyi e saare no wi'ee Naasirata, fii no ko daaliranoo annabaabe ben kon laatora, wonde: «O noddoyte Naasirayankoojo.»

^c 2:15 2.15 Hus. 11.1 ^d 2:18 2.18 Yer. 31.15

3

Fii no Yaayaa Lootiraynoo Maande Tuubuubuyee Waajo

(Mrk. 1.1-8; Luk. 3.1-18; Yhn. 1.19-23)

¹ Ko e on saa'i don, Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on feeni, tawi himo waajoo ka wulaa diiwal Yahuuda, ² himo wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngun badike!» ³ Tawi ko fii makko annabi *Isaaya wowlunoo, o wi'i:

«Kaa hawa ko hawa ewnotoodo ka wulaa, wi'a: «Moyyinee laawol Joomiraafo on,

fewnon juri makko din!» »^d

⁴ Tawi dolokke Yaayaa on ko leebe ngelooba, dattol keeci makko din ko guri. Tawi ko kanu e njuuri buruure o jaamata. ⁵ Hodube Yerusalaam ben e be ka diiwal Yahuuda ben fow e kodooli hundudi Yurdayniwol din fow ari e makko. ⁶ Be qirritii junuubaaji mabbe din, o looti be maande tuubuubuyee ka maayo Yurdayniwol.

⁷ Bay o yi'ii *Fariisiyaabe e *Sadduusiyaabe buy no arude fii *lootegol maande tuubuubuyee, o wi'i be: «Ko onon yo iwdi kuura! Ko hombo tindini on dogugol tikkere aroyaynde nden? ⁸ Awa yo kuude mon den hollu wonde on tuubii. ⁹ Hara on hooloraali wi'ugol wonde ko Ibraahiima woni maama mon, ko fii mi andinii on, Alla no waawi wattude dee kaaye doo fiibe Ibraahiima. ¹⁰ Toode teenirde nden no waalii ka binde ledde. Kala leggal ngal rimataa fiibe moyyube, ngal soppete, ngal bugee ka yiite!

^d 3:3 3.3 Isa. 40.3

¹¹ «Min ko ndiyan mi woni on lootirde maande tuubuubuyee. Kono on aroyoowo baawo an no buri lan doole, awa kadi mi hewtaa hay solugol pade makko den. On non ko *Ruuhu Seniido on e yiite o lootirta on. ¹² Himo jogii feeteewo makko ngon ka jungo ko o hentinira bete^e makko on, o mooba naametee on ka beembal makko, o sunnira foron on yiite nge daanotaako.»

Fii no Iisaa Lootiraa
(Mrk. 1.9-11; Luk. 3.21-22)

¹³ Onsay Iisaa iwri Jaliilu, o ari Yurdayniwol ka Yaayaa, fii yo on lootu mo. ¹⁴ Kono Yaayaa salii, wi'i: «Ko min haani arude yo a lootan! Kono an a arii yo mi loote!» ¹⁵ Kono Iisaa jaabii mo wi'i: «Accu wonira non, ko fii ko nii haanirani en timmingol peewal ngal fow.» Ko e hoore dun Yaayaa jabi mo lootude. ¹⁶ No Iisaa gayniranoo looteede, o yawi ka ndiyan, tun kammu ngon udditii, o yi'i Ruuhu Allaahu on no tippora e makko wa gabooru. ¹⁷ Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko oo woni Bidfo an Yidaado, mo mi weltori on!»

4

Fii no Ibuliisa Ndarndori Iisaa
(Mrk. 1.12-13; Luk. 4.1-13)

¹ Bawto dun, Ruuhu Allaahu on nawri Iisaa ka wulaa fii no Ibuliisa ndarndora mo. ² O hoori balde cappande nay, jemma e jalorma. Bawto dun o weelaa. ³ Ndarndotoodo on badii mo, wi'i: «Si tawii ko a *Bidfo Alla, yamir dee kaaye yo de wontu naametee.»

^e 3:12 3.12 Maa: «gete».

⁴ Iisaa jaabii: «No windii wondema: «Nedfo hinaa naametee tun wuurirta, kono ko kala kongudfi iwrudfi ka Alla.» »^f

⁵ Ibuliisa nawri mo kadi ka saare hormorde, dun ko Yerusalaam, o jodfinoyi mo ka hoore warpakere *juulirde mawnde, o wi'i mo: ⁶ «Si tawii ko a Bidfo Alla, hocco don cikkodaa ka leydi, ko fii no windii wondema: «O yamiray malaa'ikaabe makko ben fii maa, be tamboromaa juude maabe den, fii wota koyngal maa ngal feggo e hayre.» »^g

⁷ Iisaa jaabii mo wi'i: «No windii kadi wondema: «Wota a ndarndo Joomiraado on, on Alla maa.» »^h

⁸ Ibuliisa nawri mo kadi e fello toowungo foti, o holli mo laamateeriiji aduna on fow e darja mun. ⁹ O wi'i mo: «Mi okkete dun fow si a jicike, a sujjanii lan.»

¹⁰ Iisaa jaabii, wi'i: «Pottito, yo Ibuliisa, ko fii no windii: «Ko Alla Joomiraado maa on sujjaantaa, rewaa mo kanko tun.» »ⁱ

¹¹ Onsay Ibuliisa pottitii mo. Bawto dun malaa'ikaabe badii Iisaa fii kurkanagol mo.

*Fii Ardu Iisaa ndun Jaliilu e Kafernahuum
(Mrk. 1.14-15; Luk. 4.14-15)*

¹² Bay Iisaa andii Yaayaa wattaama e joge, o yahi Jaliilu. ¹³ O eggi Naasirata, o yahi, o hodoyi Kafernahuum ka daande weendu ka kernidi don e Zabuluunu e Naftali, ¹⁴ fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

^f 4:4 4.4 Yap. 8.3 ^g 4:6 4.6 Zab. 91.11-12 ^h 4:7 4.7 Yap. 6.16 ⁱ 4:10 4.10 Yap. 6.13

15 «Ko an yo leydi Zabuluunu e Naftali
leyde wonde ka daande weendu,
gada Yurdayniwol,
ɗun ko Jaliilu ka ɗiya leyyi hodi e mun.

16 Oo jamaa wondo e nder niwre
yi'ii ndaygu moolanaangu,
e hoore ben joodiibe e ndin leydi
ndi ɗowdi mayde woni e mun,
ndaygu jalbanii ɓe.» j

17 Gila ɗun Iisaa fudɗii waajaade, wi'a: «Tu-
ubee, ko fii laamu kammu ngun ɓadike!»

*Fii Be Iisaa Adii Noddude ben
(Mrk. 1.16-20; Luk. 5.1-11)*

18 E nder ko o yiilotoo e daande *Weendu Jaliilu
ndun kon, o yi'i musibbe ɗiɗo no bugoo *jalaaji
ka weendu, tawi ben ko yungooɓe: godɗo on
no wi'ee Sim'uunu, mo o jammoyta Petruusu,
oya on no wi'ee Andaraawu, mippiraawo makko
kanko Sim'uunu on. 19 O wi'i ɓe: «Jokkee lan,
mi wattay on yungooɓe yimɓe.» 20 Don kisan ɓe
acciti jalaaji ɗin, ɓe jokki mo.

21 E nder yaadu maɓɓe ndun, Iisaa yi'i
musibbe ɗiɗo goo kadi, tawi ben ko Yaaquuba
e miɓan mun Yuuhanna, ben ko ɓiɓɓe Zabadii.
Tawi ben no wondi e ben mun Zabadii ka nder
laana, hiibe moyyintina jalaaji maɓɓe. Kanko
Iisaa o noddii ɓe. 22 Don kisan ɓe acci ɗon laana
kan e ben maɓɓe, ɓe jokki mo.

23 Tawi Iisaa no yiiloo e nder Jaliilu fow, janna
ka nder juulirɗe, waajoo fii Kibaaru Moyyo
*laamu Alla ngun, e himo pawndora kala noone

nabbeeli e nawnaaje yimbe ben. ²⁴ Fii makko andii e nder Sirii on fow. O addanaa kala tampirɗo nawnaare e noonee muuseendiiji e be jinna e iirotoobe e maaya-banduube, o ndikkini be. ²⁵ Jamaa moolanaaɗo iwruɗo Jaliilu e *Dekapooli e Yerusalaam e diiwal Yahuuda ngal e be gaɗa Yurdayniwol jokki mo.

5

Fii Waaju ngun ka hoore Fello
(Mrk. 3.13; Luk. 6.12-13, 20-26)

¹ Bay Iisaa yi'ii jamaa on, o yawi ka fello, o joodii, taalibaabe makko ben kadi baadii mo.

² Onsay o woni e jannugol jamaa on, wi'a:

³ «Yondiniiɓe ka bernde ben ko malaabe,
bay laamu kammu ngun ko kamɓe wonani.

⁴ Yoomube ben ko malaabe,
bay berɗe maɓɓe buttinoyte.

⁵ Newiibe ben ko malaabe,
bay be ronoyay leydi ndin.^k

⁶ Weelaabe ɗonɗaa peewal ben ko malaabe,
bay be harnoyte.

⁷ Yurmeteeɓe ben ko malaabe,
bay be yurminoyte.

⁸ Laaba-berndeeɓe ben ko malaabe,
bay be yi'oyay Alla.

⁹ Buttiinoobe ben ko malaabe,
bay be noddroyte biɓɓe Alla.

¹⁰ Cukketeeɓe sabu peewal ngal ko malaabe,
bay laamu kammu ngun ko kamɓe wonani.

^k 5:5 5.5 Maa: «aduna on».

¹¹ «On wonay malaabe nde be yenni on e nde be cukkii on e nde be fawi penaaale e kala bone e hoore mon sabu an. ¹² Weltee, wonon e nder welo-welo, bay hidon maranaa njoddi mawndi ka kammu, ko fii ko nii be cukkornoo annabaabe adinoobe on ben.

¹³ «Ko onon woni landan aduna on. Kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? Haray dan alaa nafa fus si hinaa bugegol ka yaasi, dan yaaabee.

¹⁴ «Ko onon woni ndaygu aduna on. Si saare wonii e hoore fello, haray nde waawetaake suudeede. ¹⁵ Hay gooto hubbintaa lampu, hippa mo e miran, kono o waday mo e kene, o ndayginana kala wondo ka nder suudu. ¹⁶ Yo ndaygu mon ngun jalbir nii yeeso yimbe ben, fii no be yi'ira kuude mon moyye den, be mawnina Ben mon Wondo ka kammu on.»

Fii Laatingol Sariya on

¹⁷ «Wota on sikku ko mi arani ko fii firtugol Sariya on maa ko annabaabe ben wi'i kon. Min mi ardaali fii firtugol di, kono ko fii laatingol di. ¹⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, haa kammu ngun e leydi ndin muta, ko hay ciifun e tobbere iwataa e nder bindol Sariya on, haa fow laatoo. ¹⁹ Kala non bonnudo gootel e burngel fandude e yamirooje den, janni kadi yimbe ben warrugol wano non, o innete burdo fandude e laamateeri kammu ngun. Kono kala doftiido janni, on innete teddufo e nder laamateeri kammu ngun. ²⁰ Awa mi andinii on, si peewal mon ngal buraali ngal jannoobe fii Sariya on ben ngal

e ngal *Fariisiyaabe ben ngal, on naatataa ka laamateeri kammu few.

²¹ «On nanii wonde maamaabe men ben wi'ano: «Wota a ittu hoore^m, kala on ittudo hoore jaawete.» ²² Kono min mi wi'ay on, kala tikkando musidfo mun jaawete. Kala wi'udo musidfo mun kadi «komoojo» jaawete yeeso dental fewjoobe ben. Kala non wi'udo musidfo mun «la'iifu» haray no e laawol yiite jahannama.

²³ «Si hida sakkaade ka juulirde, a anditii don wonde musidfo maa no monoran-maa godfun, ²⁴ haray accu don ittugol sadaka maa on, yahaa taho moyyintinoyaa hakkunde maa e musidfo maa on, si araa non ittaa sadaka maa on.

²⁵ «Eto no faamondiriraa e mo habidudaa on kisan fewndo wonudon ka datal, fii wota on mo habidudaa wate e juude jaawoowo on, on jaawoowo kadi wate e juude suufaajo on, on wade ka kaso. ²⁶ Ko fii ka haqiiqa mi andinii ma, a yaltataa don fannamaa a yobaali mbuudu sakkitoro on.

²⁷ «On nanii kadi wi'aama wonde: «wota a jeenu.»ⁿ ²⁸ Kono min mi wi'ay on, kala ndaarudo debbo fii himmangol mo, haray ontigi jeenii mo ka bernde mun. ²⁹ Si tawii yiitere maa jaamere nden wonay sabu haa feggodaa, haray awu nde, bugodaa nde ka wodfditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka teral maa gootal hayra, edii ka bandu maa ndun fow bugee ka jahannama. ³⁰ Si tawii jungo maa jaamo ngon kadi wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngo, bugodaa ka wodfditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka

m 5:21 5.21 Egg. 20.13 n 5:27 5.27 Egg. 20.14

teral maa gootal hayra edii ka bandu maa ndun fow yaha ka jahannama.

³¹ «Wi'aama kadi, kala on accitudo beyngu mun haray yo o wadan mo kaydi sertigal.»

³² Kono min mi wi'ay on, kala on accitudo beyngu mun, si hinaa hara on jeenu, haray o wadii mo jeenoowo. Kala non kadi yettudo debbo seedaado haray ondon kadi jeenii.

³³ «On nanii kadi wonde maamaabe men ben wi'ano: «Wota mo firta woondoore, hunnu woon-dooje de woondandaa Joomiraado on den.»»

³⁴ Kono min mi wi'ay on, wota on woondur toode, wota on woondur kammu ngun, ko fii ko ngu jullere laamu Alla. ³⁵ Wota on woondur kadi leydi ndin, ko fii ko ndi ndaɗɗudi tundaaje makko den, maa woonduron Yerusalem, ko fii ko saare Landu Mawɗo on non. ³⁶ Wota mo woondura hoore mun nden kadi, ko fii on waawaa rawninde maa bawlinde hay cukulol gootol. ³⁷ Yo «hiyyii» mon on wonu «hiyyii», «oo'o» mon on wona «oo'o.» Ko beyditaa e ɗun woo, haray ko e Ibuliisa iwri.

³⁸ «On nanii kadi wi'aama wonde: «ko yiitere yobirtee yiitere, piire yobiree piire.»» ³⁹ Kono min mi wi'ay on, wota mo dartoo bonɗo, awa kadi mo bantike ma e wabɗugo jaamo, tudan mo ngoya kadi. ⁴⁰ On mo faala-maa nabude ka jaawoore fii yettugol ma fokiya on, accidu mo e waramba on kadi. ⁴¹ On mo karhu-maa kadi rondanagol mo dongal, nabaa yeru sagara gooto,

» **5:31** 5.31 Yaj. 24.1 » **5:33** 5.33 Ada. 30.3 e Yaj. 23.22

» **5:38** 5.38 Egg. 21.23-25.

naban mo yeru sagara dīdī. ⁴² Okkor on toriido ma, wota a huccu kadi on faalaado ma pawlaade.

⁴³ «On nanii kadi wi'aama wonde: «Yo a yidu gido maa, aɲaa gaɲo maa.» ⁴⁴ Kono min mi wi'ay on: yidēe aybe mon ben, toranodon wonbe cukkaade on ben, ⁴⁵ dūn on wonay biɓbe Ben mon Wondo ka kammu on. Ko fii himo fudinana bonbe ben e moyyube ben naange makko ngen, himo saayinana kadi feewube ben e be feewaa ben ndiyan dan. ⁴⁶ Si tawii non ko yidube on ben tun yidufon, haray ko mbarjaari hondi heɓoyton? E hinaa yantiroobe sagalle janfa ben kadi ko non warrata? ⁴⁷ Si tawii ko musibbe mon ben tun hiwrotodon, haray ko hondun wadufon ko beyditii? Hinaa be gomɗinaa ben kadi ko non warrata? ⁴⁸ Awa wonee timmube wano Ben mon kammuyankeejo on woniri Timmuɗo non.»

6

Fii no Iisaa Waajori fii Sakkagol e Juulugol e Hoorugol

¹ «Reenee e wadīrgol golle mon moyye den yiingo. Si hinaa dūn on heɓataa njoddi ka Ben mon Wondo ka kammu on.

² «Nde hidon okkora miskinbe ben, wota on wuttu *liite yeeso mon wano faasiqiibe ben gerdata non ka juulirde e ka date fii no yimbe ben mantira be. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on be hendike mbarjaari maɓbe ndin. ³ Nde hidon okkora miskinbe ben, wota jungo mon nano ngon andu ko jaamo ngon wadī kon, ⁴ fii no dokkal mon ngal wonira e gundoo, dūn Ben mon,

on Yi'oowo ko yi'otaako, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

⁵ «Nde hidon juula kadi wota on wa'u wa faasiqiibe ben, ben yidube juulugol hara no darii ka nder juulirde e ka sera ballaje fii hollitagol yimbe ben. Ko fii, ka haqiiqa mi andinii on, be hendike mbarjaari mabbe ndin. ⁶ Kono onon, nde hidon juula, naatee ka nder cuudi mon, ombon baafe mon den, juulon e Ben mon mo yi'otaako on. Dun, Ben mon Yi'oowo ko yi'otaako kon, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

⁷ «Nde hidon juula, wota on fillifillinno haalaaji duudufi wano be wonaa Yahuudiyanke ben non, ko fii ben no sikka ko no be dufdiniri haalaaji woo be jabirantee. ⁸ Wota on nandintino e mabbe, ko fii Ben mon no andi ko hondun faaladon ado on toraade mo.

⁹ «Ko nii haanudon tororde Alla:

«Baaba amen Wondo ka kammu,
yo innde maa nden hormone,

¹⁰ yo laamu maa ngun feepu,
yo faale maa on wadu ka aduna
wano woniri non ka kammuuli.

¹¹ Okkor men hande paamete haanando men on.

¹² Yaafanodaa men bonnereeji amen din,
wano menen kadi men yaaforani bonnube
men ben non.

¹³ Wota a naadu men e jarrabuyee,
kono jattin men Bondo on.

Ko fii ko an heerori laamu e bawgal e mangu,
haa poomaa. Aamiina.»

¹⁴ «Si on yaafanike yimbe ben bonnereeji mabbe din, haray Baaba mon kammuyankeejo on

yaafanto on onon kadi bonnereeeji mon dfin.
¹⁵ Kono si on yaafanaaki yimbe ben, haray Ben mon kadi yaafantaako on bonnereeeji mon dfin.

¹⁶ «Nde hidon hoora, wota on nirbin geece mon den wa faasiqiibe ben, ko fii kambe be waylay geece mabbe den fii hollugol yimbe ben wonde hibe hoori. Ka haqiiqa mi andinii on, kambe be hendike mbarjaari mabbe ndin.

¹⁷ Kono onon, nde hidon hoora, urnee ko'e mon den, looton geece mon den, ¹⁸ fii wota on hollu yimbe ben wonde hidon hoori, hara ko Ben mon mo yi'otaako on tun yi'i kon ko wadudon e nder gundoo. Dun, Ben mon Yi'oowo ko yi'otaako on, jonnitay on mbarjaari mon ndin.»

Fii Keyee Haqinqindo on
(Luk. 12.33-34)

¹⁹ «Wota on moobu jawle ka hoore leydi, ka de bonirta wudugol e kornugol, e ka wuybe fusata yetta. ²⁰ Kono moobee de ka kammu ka de wudataa e ka de kornataa e ka wuybe fusataa yetta. ²¹ Ko fii ko ka keyee mon on woni woo, bernde mon nden wonata.

²² «Ko yiitere woni ndaygu bandu. Si tawii yiitere nden no selli, haray bandu ndun fow no ndaygi. ²³ On mo yiitere mun jawi, haray bandu ontigi ndun fow no e nder niwre. Si tawii non ngun ndaygu wongu e ontigi ko niwre, haray ko embere honto nden niwre mawni!

²⁴ «Hay gooto waawataa gollande jeybe dun dido, ko si o apay oya, o yida oya, maa o habboo e oya, o itta bote e oya. Ko dun wadi si on waawataa rewude Alla rewon jawdi.

²⁵ «Ko dɛn wadɛ si mi wi'ay on: wota on aanu fii ko jaamon maa ko yaron e nder ngurndan mon dɛn, maa fii ko bornon balli mon dɛn. Taw si hinaa ngurndan buri neema, awa kadi bandu buri koltu? ²⁶ Ndaaree colli dɛn ka kammu: dɛ sankataa, dɛ wa'ataa, dɛ moobataa hay huunde e nder caagaaje, kono Ben mon Kammuyankeejo on no wurni dɛ. E taw si on buraa dɛ hittude? ²⁷ Ko hombo e mon, e nder annde mun, waawata beydude ngurndan mun dɛn beru sogonal gootal?

²⁸ «E ko hondun aananton fii concɛ? Ndaaree no dɛi piindiji ka gese fudirta njanda: hara-le dɛ gollataa, dɛ sappataa. ²⁹ Kono non mi andinii on, hay Sulaymaana e nder darja mun on fow holtiraali hay wa wootiri e majji. ³⁰ Si tawii non Allaahu on no holtinirde non hay hudɔ wonuko hande ka ngesa kon, bugoyteeko jango ka yiite kon, hara o ronkay wadande on ko buri dɛn, onon bee fanda-gomɛinalbe? ³¹ Awa wota on aanu haa wi'on: «ko hondun men jaamata?» maa: «ko hondun men yarata?» maa: «ko hondun men bornotoo?» ³² Dun, ko be gomɛinaa ben dɛɓɓata dɛn. Kono Ben mon Kammuyankeejo on no andi hidon handi e dɛn. ³³ Kono dɛɓɓee taho laamu makko ngun e peewal makko ngal, dɛn piiji fow beydanoyte on. ³⁴ Awa wota on aanu fii jango, ko fii jango aananay hoore mun. Nalaande bee arday e maapunde mun.»

7

Fii Naawugol e Etugol
(Luk. 6.37-42)

¹ «Wota on jaawu fii wota on jaawe. ² Ko fii, ko wano jaawirdon non jaawirtedon, e ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon.

³ «Ko honno yiirataa lojol wongol ka yiitere musidɔ maa on, hara a yi'aali falimawal wongal ka yiitere maa ngal? ⁴ Ko honno wawrataa wi'ude musidɔ maa on: «Accu mi ittane lojol ngol ka yiitere maa», e hara falimawal no ka yiitere maa an? ⁵ Ko an yo faasiqiijo, ittu taho falimawal wongal ka yiitere maa ngal, onsay non a yi'ay no ittirananaa musidɔ maa on lojol wongol ka yiitere makko ngol.

⁶ «Wota on yettu ko hormortee kon, jonnon bareeji dɛn, fii wota dɛ yiltito dɛ yakka on. Wota on bugo kadi kode mon lambiri dɛn yeeso koseeji dɛn, sakko dɛ yaaba dɛ.

⁷ «Toree, on okkorte. Dabbee, on hebay. Hoddee, on udditante. ⁸ Ko fii kala toriido okkorte, kala dabɓudɔ hebay, awa kadi kala on hodɗiido udditante.

⁹ «Ko hombo e mon, biɗɗo mun torotoo dɛn bireedi, ontigi jonna mo hayre? ¹⁰ Maa o toroo mo lingii, ontigi jonna mo mboddi? ¹¹ Si tawii non hay onon bonɓe ben hidon waawi waɗande biɓɓe mon ben piiji moyyi, haray ko haa honto Ben mon Wondo ka kammu on okkorta ben toriibe mo moyyereeji! ¹² Waɗanee yimbe ben wano faaliradon yo be waɗan on non. Ko fii ko dɛn Sariya on e annabaabe ben wi'i.»

Fii Date dɛn Didɛ
(Luk. 13.24)

¹³ «Naatiree ka dambugal faadungal. Ko fii dambugal nawrayngal e hayrannde ngal ko

yaajungal. Datal nawrayngal e hayrannde ngal kadi ko weebungal, awa-le dɔudɔbe naatiray dɔn. ¹⁴ Kono dambugal nawrayngal e ngurndan ngal e dɔtal nawrayngal e ngurndan ngal ko faadɔde, kono ko seedaabe hebata den.»

Fii Waditiibe ko Annabaabe
(Luk. 6.43-44)

¹⁵ «Awa reenee e waditiibe annaba ben, ko fii be arday e mon wa baali, kono hara ka nder ko be caapaali hunyudi. ¹⁶ Ko kuude maɓbe den anditirton be. E hara en ittay sungalaɓ e hoore bulle-kopon, maa yibbe e hoore bulle-baali? ¹⁷ Kala leggal moyyal ko fiɓbe moyyube rimata, kono leggal bongal ko fiɓbe bonbe rimata. ¹⁸ Leggal moyyal waawataa rimude fiɓbe bonbe, leggal bongal kadi waawataa rimude fiɓbe moyyube. ¹⁹ Kala leggal ngal rimataa fiɓbe moyyube ko soppeteengal bugee ka yiite. ²⁰ Awa ko kuude maɓbe den anditirton be.

²¹ «Hinaa wi'oobe lan «Kooohoojo, Kooohoojo» ben fow naatata ka laamateeri kammu, kono ko wadaybe ko Baaba an Wondo ka kammu on faalaa kon tun. ²² Nden jande, buy wi'oyay lan: «Kooohoojo, Kooohoojo! Taw si hinaa e innde maa men haaliraynoo ko Alla longini men, men raɗora kadi jinnaaji e innde maa, men wada kadi kaawakeeji moyyi buy e innde maa?» ²³ Onsay mi wi'oyay be: «Mi andaano on few. Pottitee lan, yo onon wadoobe ko boni!»

²⁴ «Awa kala nanudo dii kongudi an, huutori di, wa'ay wa faamudo, darnudo suudu mun e hoore fetere. ²⁵ Ndiyan dan saayi, waameeji din

ari, keneeli dɛn wifi, dɛn piyii e ndun suudu, ndu ronka yanude, ko fii hari ko e fetere ndu darii. ²⁶ Kono kala nanudo kongudi an dɛn, huutoraali di, on no wa'i wa njofoojo darnudo suudu mun e hoore njaare. ²⁷ Ndiyan dan saayi, waameeji dɛn ari, keneeli dɛn wifi, dɛn piyii e ndun suudu, ndu yani, yanal tiidungal.»

²⁸ Bay wonii Iisaa timminii yewtere mun nden, jamaa on ɲaldi fii ko o jannaynoo kon, ²⁹ ko fii hari himo jannirde be bawgal, hara wonaa wano jannoobe fii Sariya on ben janniraynoo non.

8

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan (Mrk. 1.40-45; Luk. 5.12-16)

¹ Bay wonii Iisaa tippike ka fello, jamaa moolanaado jokki mo. ² Onsay mo damajan ari jiccii yeeso makko, wi'i: «Koohoojo, si hidon faalaa, hidon waawi lan sellinde, mi laaba.» ³ Iisaa fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Mido faalaa, laato selludo, laabaa.» Don kisan o selli damajan dan, o laabi. ⁴ E hoore dɛn Iisaa wi'i mo: «Reeno wota a wowlan dɛn hay gooto, kono yahu hollitoyodaa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka wano Muusaa yamiri non, fii yo dɛn wonan be seedee.»

Fii no Iisaa Selliniri Kurkaadu Suufaajo (Luk. 7.1-10; Yhn. 4.43-54)

⁵ Bay wonii Iisaa naatii Kafernahuum, hooreejo suufaabe teemedere badii mo, jeeji, ⁶ wi'i: «Koohoojo, kurkaadu an ndun no waalii

ka suudu, bandu makko ndun no maayi, awa kadi himo tampi fota.»

⁷ Iisaa wi'i mo: «Mi yahay, mi sellina mo.»

⁸ Onsay kanko hooreejo suufaabe ben o jaabii mo, o wi'i: «Koohoojo, mi foddaa e mo'on ka suudu an. Kono maakee tun kongol gootol, kurkaadu an ndun ndikkay. ⁹ Ko fii min tigi, ko mi wondo e ley kongol hooreebe goo, min kadi mido mari suufaabe wonbe e ley kongol an. Si mi wi'ii goddo e ben «yahu», o yahay. Si mi wi'ii oya on «aru», o aray. Awa kadi si mi wi'ii kurkaadu an ndun «wadu dɔn», ndu waday.»

¹⁰ Bay Iisaa nanii dɔn, o ɲalɗi, o wi'i jokkuɓe mo ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, hay ka *Isra'iila'en mi yi'aali neddo gomɗinirdo wa oo.

¹¹ Mi andinii on, dɔudɓe iwroyay funnaange e hirnaange, be nafodoya e Ibraahiima e Issaqa e Yaaquuba ka laamateeri kammu. ¹² Kono haanunooɓe ronude laamateeri ndin ben bugete ka niwre ka furi wodɗude, ka wullaandu e ɲatindiro jiiye woni ton.»

¹³ Onsay Iisaa wi'i on hooreejo suufaabe ben: «Yahu, yo dɔn wonirane wano gomɗinirdaa non.» E on saa'i tigi kurkaadu ndun sellinaa.

*Fii no Iisaa Nawndiri Nawnube buy
(Mrk. 1.29-34; Luk. 4.38-41)*

¹⁴ Bawto dɔn Iisaa yahi ka galle Petruusu, o tawi esiraawo Petruusu suddiido on no waalii nawnare nguli-bandu. ¹⁵ O meemi jungo on ngon, nguli-bandu kin yalti e makko. Onsay on immii, o woni e kurkanagol Iisaa.

¹⁶ Bay nibbii, be addani mo duudube be jinna nangi, o radori din jinnaaji kongol makko ngol, o sellini nawnube ben fow. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatori, wonde:

«O yettii nawnaaje men den,
o fawtike nabbeeli men din.»^r

¹⁸ Bay Iisaa yi'ii jamaa hundudo mo on, o yamiri taalibaabe makko ben yo be lumbitu gada.

¹⁹ Jannoowo fii Sariya on goo badii mo, wi'i: «Karamoko'en, mi jokkete kala ka yaarudaa.»

²⁰ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ndoni din no mari gayde mun, awa kadi colli din ka weeyo no mari jakkaaji mun, kono *Bii-Aaden on kan alaa hay ka fowtina hoore mun nden.»

²¹ Godfo e taalibaabe ben wi'i mo: «Koohoojo, newnanee lan taho mi yaha, mi wattinoya ben an en.»

²² Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Jokkan, accaa maybe ben wattina maybe mun ben.»

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden

(Mrk. 4.35; Luk. 8.22-25)

²³ Bawto dun Iisaa bakii ka laana, taalibaabe makko ben kadi jokki mo. ²⁴ Onsay waabiliire tiidunde wondunde e hendu tippii ka weendu haa morloode ndiyan den watti diwude laana kan, tawi kanko himo daanii. ²⁵ Be ari, be findini mo, be wi'i: «Koohoojo, dandu en, en mulay woni!»

²⁶ O wi'i be: «Ko fii hondun hulandon, onon bee fanda-gomdinalbe?» Onsay o immii, o tonjani hendu ndun e morloode ndiyan den, deeyaango tiidungo wadi.

²⁷ Ben ṇaldfi fota, be wi'indiri: «Ko hombo woni oo? Ko fii hay keneeli dfin e baharu on doftoto mo!»

Fii no Jinnanoobe Didfo Selliniraa
(Mrk. 5.1-20; Luk. 8.26-39)

²⁸ Bay wonii o hewtoyii gaɗa weendu ndun, dɗun ko e ndii leydi bee Gadariyankoobe, jinnaabe didfo sortii ka berɗe, ari fottugol e makko. Tawi hakkee ko ben hulbinii, hay gooto suusa-taano rewude dɗon. ²⁹ Ben sonki e makko, be wi'i: «Ko hondun faalanadaa men, an oo *Bidfo Alla. E hara ko arɗuɗaa dɗoo ko fii lettugol men hara saa'i on hewtaali?»

³⁰ Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka wodɗitii be. ³¹ Onsay jinnaaji dfin jeeji mo, di wi'i: «Si a raɗoto men, nawru men e ngoo wuro kose.»

³² O wi'i di: «Yahee!» Onsay di yalti e ben, di naatoyi e nder dfin koseeji. Tun, koseeji dfin fow giddi ka falo, di unoyii ka weendu, di muli ka nder ndiyan. ³³ Ornaynoobe di ben dogi, yahi ka saare, fillitoyii ko waɗi kon fow, tentinii ko hebi ben jinnanoobe kon. ³⁴ Onsay yimbe saare nden fow yalti fii fottugol e Iisaa. Nde be yiirunoo mo, be jeeji mo wodɗitagol leydi mabbe ndin.

9

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujo
(Mrk. 2.1-12; Luk. 5.17-26)

¹ Bawto dɗun Iisaa bakii dɗon e laana, o lumboyi weendu ndun, o yahi ka saare makko. ² Be

addani mo maaya-banduujo waaliido e boggi-dimbordi. Bay Iisaa yi'ii gomdinal maɓɓe ngal, o wi'i maaya-banduujo on: «Wakkilo yo boobo an. Junuubaaji maa dɪn yaafaama.»

³ Onsay wobbe e jannoobe fii Sariya on wi'indiri: «Oo neddo no hoynude Alla!»

⁴ Nde tawnoo Iisaa no andi miijooji maɓɓe dɪn, o wi'i be: «Ko hondun joganidon dɪi miijooji bondi ka berde mon? ⁵ Enee, hakkunde wi'ugol <junuubaaji maa dɪn yaafaama> e <immo yahaa>, ko hondun e dɪi doo buri weebude? ⁶ Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna doo fii yaafagol junuubaaji», o wi'i jukkudo on: «Immo yettaa boggi-dimbordi maa dɪn, hootaa ka maa.» ⁷ On immii, o hooti ka makko. ⁸ Bay jamaa on yi'ii dɪn, be huli, be mawnini Alla, on yedudo yimbe ben sifa ngal bawgal.

Fii no Matta Jokkiri Iisaa

(Mrk. 2.13-17; Luk. 5.27-32)

⁹ Wa ko Iisaa iwata don, o yi'i goddo no wi'ee Matta no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i mo: «Aru, jokkaa mi!» Kanko Matta o immii, o jokki mo.

¹⁰ Bawto dɪn, Iisaa joodii fii paamugol ka suudu Matta, tawi *yantoobe sagalle e junuubankeebe duudube no joododi e makko, wondude e taalibaabe makko ben. ¹¹ Bay *Fariisiyaabe ben yi'ii dɪn, be wi'i taalibaabe makko ben: «E ko fii hondun karamoko mon paamidanta e yantoobe sagalle ben e junuubanke'en?»

¹² Bay wonii Iisaa nanii dɪn, o wi'i: «Hinaa sellube ben hatonjini e pawndoowo, kono ko

nawbe ben. ¹³ Allaahu non no daali: «Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.»^s Awa, yahee andinoyodon ko woni firo d'un. Ko fii min, wonaa noddugol feewube ben mi arani, kono ko junuubankeefe ben.»

Landal fii Hoorugol

(Mrk. 2.18-22; Luk. 5.33-39)

¹⁴ Onsay taalibaafe Yaayaa ben ari e Iisaa, be wi'i mo: «Ko fii hondun menen e Fariisiyaabe ben men hooranta, hara taalibaafe maa ben kan alaa hoorude?»

¹⁵ Iisaa jaabii be wi'i: «Taw si njaatigiife jom jomba no haani yoomude yeru hiife wondi e jom jomba? Nalaafe aroyay nde jom jomba pottinaa e hakkunde mabbe, onsay be hooray. ¹⁶ Hay gooto yettataa ceelol bagi keso, walkira dolokke kidfo. Ko fii ceelol ngol poofay dolokke on, haa wuddere nden burta yaajude. ¹⁷ Njaram kesan men loowetaake e nder bootooji guri kidfi. Si hinaa d'un, guri din seekoto, njaram dan hibba, bootooji guri din kadi bona. Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee, di fow di maroda.»

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, Sellini Debbo

(Mrk. 5.21-43; Luk. 8.40-56)

¹⁸ Wa fewndo ko Iisaa yewtata be dii kongudi, hooreejo goo hewti, jiccii yeeso makko, wi'i: «Jiwo an on maayii jooni jooni! Kono aree *fa-won juude mon den e hoore makko, o wuuritay.»

¹⁹ Iisaa e taalibaafe mun ben immii jokki mo.

²⁰ Onsay debbo wonnoodo soncaade gila duubi sappoo e didi ari wontiri baawo Iisaa, o meemi kombol dolokke makko on. ²¹ Ko fii hari on debbo no miijoo wonde: «Si mi waawii tun meemude dolokke makko on, mi ndikkay.»

²² Onsay Iisaa yeyyitii. Bay o yi'ii mo, o wi'i: «Wakkilo, yo jiwo an! Gomdinal maa ngal sellinii ma.» On debbo selli e on saa'i tigi.

²³ Bay Iisaa hewtii ka suudu on hooreejo, o yi'ii ko wuttoobe ceri bent e jamaa on woni e nder jii boldu kon, ²⁴ o wi'i be: «Pottitee, jiwo on maayaali, o daani.» Be jali mo. ²⁵ Bay wonii jamaa on yaltinaama, onsay o naati, o nangi jungo jiwo on, jiwo on immii. ²⁶ Fii dun andii e leydi ndin fow.

Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe Did'o

²⁷ Wa ko Iisaa iwata don, bumbe did'o jokki mo, no ewnoo wi'a: «Yurminee men, yo bii Daawuuda!»

²⁸ Bay o hewtii ka suudu, bumbe ben badii mo. Iisaa wi'i be: «Hidon sikka mido waawi wadude dun?»

Be jaabii mo: «Hiyyii, yaa an Koohoojo.»

²⁹ Onsay o meemi be gite den, o wi'i: «Yo dun woniran on wano gomdinirdon non.» ³⁰ Gite mabbe den wunti. Iisaa yamiri be dundoo, o sattini, o wi'i: «Reenee wota gooto andu.»

³¹ Kono nde be yaltirnoo, be nangi e fillagol e nder leydi ndin fow ko Iisaa wadani be kon.

t **9:23** 9.23 E naamu Yahuudiyankeebe ben, si goddo maayiino ko wuttoobe ceri ben e rewbe todfaabe fii wullugol noddetenoo fii ko wulla maydo on.

Fii no Iisaa Selliniri Mboboojo mo Jinna Nangi

³² Wa ko Iisaa e taalibaabe mun ben fokkitata, be addani mo mboboojo mo jinna nangi. ³³ Bay wonii jinnawii ngin radaama, mboboojo on wowli. E nder ko jamaa on ɲaldɪ kon, be wi'i: «Haa hande sifa dɔn yi'aaka e leydi Isra'iila ndin!» ³⁴ Kono Fariisiyaabe ben kapun wi'i: «Ko tippude e lando jinnaaji dɔn o woni radorde jinnaaji dɔn.»

Fii no Iisaa Yurmiraama Jamaa on

(Mrk. 6.34; Luk. 10.2)

³⁵ Tawi Iisaa no yiilotonoo e ca'e den fow e kodooli dɔn, janna ka nder juulirde maɓɓe, waajoo fii Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun, jawnda kadi kala nawnaaje e ɲabbeeli. ³⁶ Bay o yi'ii jamaa on, o yurmaa, ko fii hari hibe aybi, hibe ɲakkiraa ballo wa baali dɪ alaa ngaynaako. ³⁷ Onsay o wi'i taalibaabe makko ben: «Baagol ngol no duudi, kono wa'ooɓe ben duudaa. ³⁸ Awa jooni, toree non Jom baagol ngol yo o addu wa'ooɓe ka baagol makko.»

10

Fii no Iisaa Nuliri Sahaabaabe mun ben Sappoo e Didɔ

(Mrk. 3.13-19; Luk. 6.12-16)

¹ Bawto dɔn, Iisaa noddi *sahaabaabe makko ben sappoo e didɔ, o okki be bawgal radagol jinnaaji dɔn e sellingol kala jaw e kala nawnaare. ² E hino inde ben sahaabaabe sappoo e didɔ: arano on e maɓɓe ko Sim'uunu, jammaaɗo on Petruusu, e Andaraawu neene-gooto makko

on, e Yaaquuba mo Zabadii, e Yuuhanna neene-gooto on on, ³ e Filiipu e Bartolomaawu e Tooma e Matta, yantaynoodo sagalle on, e Yaaquuba mo Alfaa, e Taddaawu, ⁴ e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotiiɓe ɓen, e Yudaasi Iskariiyu, janfoytotoo mo on.

⁵ Ko ɓee sappoo e diɗoobe doo Iisaa immini ɓawto o yamirde ɓe dundoo: «Wota on yaaru ka ɓe wonaa Yahuudiyanke ɓen e wota on naatu ka ca'e Samariyankeeɓe ɓen. ⁶ Kono yaaree ka baali suudu *Isra'iila majjudi diɗ. ⁷ E nder yaadu mon ndun, waajodon wonde laamu kammu ngun ɓadike. ⁸ Nawndon jawɓe ɓen, immintinon maybe ɓen, sellinon ɓe damajan ɓen, ɓe laaba, raɗodon jinnaaji diɗ. On hendike dun e hoore on ittaa hay huunde, onon kadi okkee dun, hara on ittinaali hay huunde. ⁹ Wota on datto kanje maa kaalisi maa sila, yoobodon, ¹⁰ maa bonfo fii yaadu ndun, maa dolokkaaji diɗi, maa paɗe, maa tuggordu. Ko fii golloowo no handi e jaametee mun.

¹¹ «Kala saare maa hodo ka naatudon, andee si tawii no woodi don goddo hebuliido jabugol on, haray weeree ka makko haa nde hidon yaha. ¹² Nde hidon naata e suudu, salminee. ¹³ Si yimɓe ndun suudu jabii on, haray yo buttu mon on wonu e maɓɓe, kono si tawii ɓe jabaali on, haray yo buttu mon on artan on. ¹⁴ Si tawii non on jabaaka, maa kongudi mon diɗ hedfaaka, haray yaltee e ndun suudu maa e nden saare, honkon mbullaari teppe mon den. ¹⁵ Ka haqiiqa mi andinii on, jande jaawoore nden ko dee ca'e Saduuma e *Amuura buretee hoynaneede edii

nden saare don.

¹⁶ «Jooni mido imminirde on wa baali e hakkunde caapaali, awa reenoree wa mboddi, neworon wa gabooji. ¹⁷ Reenodon e yimbe ben, ko fii be naboyay on ka jaawirdi, be foccoya on ka juulirde mabbe. ¹⁸ On nabete ka yeesoobe ben e ka lambe ben sabu an, seeditodon fii an yeeso mabbe, kambe e be wonaa Yahuudiyanke ben.

¹⁹ «Kono tuma be watti on e joge, wota on jiboyo ko honno haalirton maa ko wi'on. Ko fii ko wowloyton kon longinte on e on saa'i tigi. ²⁰ Ko fii wonaa onon yewtoyta, kono ko Ruuhu Ben mon on yewtiroyta on. ²¹ Ko fii goddo yettoyay musiddo mun, watta mo e joge fii yo o ware, baabaajo kadi warra non biddo mun. Faybe ben kadi hawtanoyoo mawbe mun ben, be wona sabu haa be waree. ²² Fow apoyay on sabu innde an nden. Kono mo najpike dun haa ka lannode, o dandoyte. ²³ Kono si on cukkaama e ndee saare doo, dogee yaaron e wonnde goo. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, on waawataa yahude e ca'e Isra'ilayanke den fow ado *Bii-Aaden on arude.

²⁴ «Awa taalibaajo buraa karamoko mun, wano non kadi kurkaadu buraa jeydo dun. ²⁵ Yonanii taalibaajo ka o wa'a wa karamoko makko, kurkaadu ndun kadi wa'a wa jom mun. Si be jammii non jom suudu ndun *Balzabuula, haray ko haa honto non be jammata yimbe suudu makko ndun!

²⁶ Awa wota on hulu be few, ko fii alaa ko suudii ko feepataa, awa kadi alaa gundoo mo

andotaako. ²⁷ Ko mi wowlani on kon ka niwre, feppinee dūn tumbere jalorma. Ko sowndadon kon kadi, ewnee dūn ka warnakke. ²⁸ Awa wota on hulu waroobe bandu ben, hara waawataa warude wonkii. Kono hulee waawudo mulude wonkii e bandu on ka jahannama. ²⁹ Hinaa seresereji didi no yeeyee tammaaru wooturu? Kono hay wooturu yanataa e leydi e baawo muyde Ben mon. ³⁰ Onon e hoore mon, hay cukuli ko'e mon den fow no limaa. ³¹ Awa, wota on hulu, ko fii hidon buri seresereji buy hittude ka Alla.

³² «Ko dūn wadi, kala qirritiido fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi qirritoyto fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on. ³³ Kono kala yeddudo fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi yeddoyay fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on.

³⁴ «Wota on sikku ko addugol buttu e oo aduna mi arani. Wonaa buttu mi addi, kono ko kaafa. ³⁵ Ko mi arani ko liddondiral: gorko e ben mun liddondira, jiwo e yumma mun liddondira, jiwo e esiraawo mun debbo liddondira. ³⁶ Yimbe suudu ontigi ndun wona aybe makko.

³⁷ «Kala yidudo ben mun maa yumma mun buri lan min, haray ontigi foddaa e an. Kala yidudo kadi bidido mun gorko maa bidido mun jiwo buri lan, haray ontigi foddaa e an. ³⁸ Kala mo yettaali leggal mun altindiraangal* ngal, jokkimmi, haray ontigi foddaa e an.^u ³⁹ Kala faalaado dandude ngurndan mun dan, dan

^u **10:38** 10:38 «*Yettugol leggal mun altindiraangal ngal*» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

hayriray mo, kala non mo ngurndan mun dan hayriraa sabu an min, o hettoday dan.

⁴⁰ «Kala jabudo on haray jabii lan, kala non jabudo lan haray o jabii Nuludo lan on.

⁴¹ Kala jabudo annabaajo sabu on ko annabaajo, o hebay mbarjaari annabaajo. Kala jabudo feewudo sabu on ko feewudo, o hebay mbarjaari feewudo. ⁴² Ka haqiiqa mi andinii on, kala okkordo goddo e koy taalibahoy an ndiyan buubudan, sabu kun ko taalibahun an, o faɗataa mbarjaari makko ndin few.»

11

Fii Lande Yaayaa den

(Luk. 7.18-35)

¹ Bay wonii Iisaa gaynii yamirde *sahaabaabe makko ben sappoo e dido, o iwi don, o yahi e ca'e diiwal ngal fii jannugol waajoo.

² Fewndo Yaayaa woni ka nder kaso, o nani fii kuude *Almasiihu on no wowlee. Onsay o immini taalibaabe makko ben ³ ko landoyoo mo, wi'a: «Taw si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo goddo goo?»

⁴ Iisaa jaabii be wi'i: «Yahee fillitanodon Yaayaa ko yi'udon kon e ko nanudon kon, ⁵ wonde: bumbe ben yi'ii, boofooɓe ben yahii, be damajan ben sellinaama laabii, pahidube ben nanii, maybe no immintineede, Kibaaru Moyyo on no feɗpinaneede miskinbe ben. ⁶ Kala mo feggaaki e an ko malaado.»^W

^W **11:6** 11.6 Maa: «Kala mo ronkaali gomɗinde lan ko malaado.»

⁷ Bay be yiltitike, onsay Iisaa fudɗii yewtude jamaa on fii Yaayaa, o landii be ɗundoo, o wi'i: «Ko hondun yahunodon ndaaroygol ka wulaa? Hara ko kudol ngol hendu ndun dimbata? ⁸ Kaa ko hondun yahunodon ndaarugol? Ko nedɗo borniido conci dimi? Ndaaree, bee borniibe conci dimi no e nder galleeji laamu. ⁹ Ko hondun non yahunodon ndaarugol? Ko annabaajo? Hiiyii, min mi wi'ay on, ko ko buri annabaajo. ¹⁰ Ko oo doo woni mo fii mun windii on, wonde: «Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa, fii ko fertano-maa laawol maa ngol.»Y

¹¹ «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, alaa mo suddiido jibini burɗo Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on. Kono non burɗo fandude on ka laamateeri kammu no buri mo teddude. ¹² Gila e Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on haa hande laamu kammu ngun no yaarude yeeso e nder doole, tawi dooloobe ben no etaade fii halorgol ngu. ¹³ Ko fii ko haa e Yaayaa annabaabe ben fow e Sariya on haalunoo ko Alla longini ɗun. ¹⁴ Si hidon faalaa jabude ɗun, ko kanko woni liliya, on haanunoodo arude. ¹⁵ Mo no mari noppi yo nanu!

¹⁶ «Hara ko e hondun mi ebbindirta nguu jamaanu? Hingu nandi e faybe, joodiibe e kubitirde, hara ben no noddindira, wi'a: ¹⁷ «Men wuttanii on ceri, on amaali, men yimani on gimɗi yurmudi, on wullaali!» ¹⁸ Ko fii Yaayaa arno, o paamataano, o yarataano ko mandilinta, wi'udon: «On ko mo jinna!» ¹⁹ Bii-Aaden* on kadi arii no jaama no yara, wi'udon: «On

ko reeredufo, yaroowo, weldufo e yantoofo sagalle e junuubanke'en!» Kono kuufe faamu Allaahu on den hollay wonde ko ngu feewungu.»

Fii Ca'e Saliife Gomdinde den
(Luk. 10.12-15)

²⁰ Onsai Iisaa woni e felugol ca'e de o buri wadufo kaawakeeji moyyi e mun den, sabu ko de tuubaali kon, ²¹ o wi'i: «Bone wonanii ndee saare Kuuraziin e ndee saare Bayti-Sa'iida! Ko fii si tawno dii kaawakeeji moyyi wadunoodi ka mon ko non wadirnoo e dee ca'e Tiiri e Siduuna, harayno neebii ko jeyaabe e den ca'e bornii concii heynordi, be wujitii ndoondi fii hollugol wonde be tuubii. ²² Ko dun wadi si mi wi'ay on, pande paawoore nden ko Tiiri e Siduuna buretee hoynaneede edii onon. ²³ Onon non, bee be Kafernahuum, hidon sikka fii mon bantete haa ka aljanna? Oo'o, on bugete ka jahannama. Ko fii si tawno dii kaawakeeji moyyi wadudi e maa wadirno non e ndee saare wi'eteende *Saduuma, harayno haa hande hinde woodaa. ²⁴ Ko dun wadi si mi wi'ay on, pande paawoore nden ko ndee saare Saduuma buretee hoynaneede edii ndee saare doo.»

Fii no Iisaa Noddiri en e Makko
(Luk. 10.21-22)

²⁵ E on saa'i don, Iisaa yetti haala kan, o wi'i: «Mi yettii ma yo Baaba, Jom leydi e kammu, fii koo ko wirnandaa dun ben faamube e bee gandidube, feppinandaa dun bee faybe. ²⁶ Hiiyii, ko fii ko dun wonnoo yidi maa on, yo Baaba.

²⁷ «Awa, Baaba an wattii fow e juude an. Awa kadi hay gooto andaa Bidfo on si hinaa Baabaajo on, wano tawiri non kadi hay gooto andaa Baabaajo on si hinaa Bidfo on e on mo Bidfo on faalaa mo feppinande.

²⁸ «Aree e an, on fow, yo rondiibe ko teddi haa ronki, mi fowtina on. ²⁹ Jabon yankinanagol ko mi fawi on kon, jabon janndeeji an din. Ko fii min ko mi newiido, yankiniido kadi e bernde, dun on hebay fowtunde fii wonkiiji mon din. ³⁰ Ko fii ko mi fawata on kon no weli nabude, awa dongal ngal mi fawata on ngal ko hayfungal.»

12

Landal fii Nalaande Fowteteende nden (Mrk. 2.23-28; Luk. 6.1-5)

¹ E on saa'i fon, tawi Iisaa no rewude e gese ngawri pande aseweere nden, dun ko *jalaande fowteteende nden. Tawi taalibaabe makko ben no woocora cawti den gese, worsa di jaama, ko fii hari hiibe weelaa. ² Bay *Fariisiyaabe ben yi'ii fon, be wi'i mo kanko Iisaa: «E hino taalibaabe maa ben no wadude ko dagaaki e jalaande fowteteende nden!»

³ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali ko Daawuuda wadunoo kon fewndo o weelaa, kanko e yimbe wondunoo e makko ben? ⁴ O naati ka nder suudu Alla, onsay be jaami bireediije weebitaade fii sadaka den, de tawata hinaa kanko, hinaa be o wondunoo ben dagani-noo jaamugol, kono ko *yottinoobe sadaka ben tun daganinoo jaamugol de. ⁵ Kaa on jangaali

ka Sariya wonde e aseweeje den hooreeɓe yotinoobe sadaka ben no bonna Sariya palaande fowteteende nden ka nder *juulirde mawnde, hara fawaaki ɓe? ⁶ Kono mi andinii on, ɓurɗo juulirde mawnde nden no ɗoo. ⁷ Allaahu on no daali: «Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.» Y Si hidon andunoo ko ɗun firi, on felataano yimɓe ɓe bonnaa. ⁸ Ko fii ko *Bii-Aaden on woni jom palaande fowteteende nden.

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo

(Mrk. 3.1-6; Luk. 6.6-11)

⁹ Onsay o iwi ɗon, o naatoyi ka nder juulirde maɓɓe. ¹⁰ Tawi maaya-jungoojo no nder ton. Nde tawnoo hiɓe faalaa toonude Iisaa, ɓe landii mo, ɓe wi'i: «E hara no dagii ka godɗo jawndee e asewe?»

¹¹ O jaabii ɓe, o wi'i: «Ko hombo e mon, si no mari baalii gootii, ngin ara e yanude e ngayka e aseweere, hara o ronkay ngii nangude, yawna?

¹² E ko haa honto non nedɗo hitti ɓuri baalii! Awa no dagii wadugol ko moyyi pande palaande fowteteende nden.»

¹³ Onsay o wi'i on nedɗo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, ngo selliri wa ngoya.

¹⁴ Onsay Fariisiyaabe ben yalti, fewjodi no ɓe warira mo.

Fii Kurkaadu ndu Alla Subii ndun

¹⁵ Bay Iisaa faamii nden ebboore maɓɓe, o iwi ɗon. Buy jokki mo, o sellini ɓe fow. ¹⁶ O yamiri ɓe wota ɓe feppin fii makko, ¹⁷ fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

- 18 «E hino kurkaadu an ndu mi subii ndun,
on yidaado an mo mi weltori.
Mi waday Ruuhu an on e makko,
o feppinanoya leyyi dīn peewal ngal.
- 19 O yeddondiroytaa e goddo, o sonkoytaa,
e hay gooto nanoytaa hito makko ka ballaŋe.
- 20 O heloytaa kudol bayyungol,
o roccinoytaa sarbu wondo e suurude,
haa o folna peewal ngal.
- 21 Onsay leyyi dīn tanyinoroyay innde makko
nden.»^Z

Fii no Iisaa Jaabori Tooje de O Toopaa
(Mrk. 3.22-30; Luk. 11.14-23)

²² Bawto dūn be addani mo mo jinna nangi,
tawi on ko mboboojo bundo, o sellini mo. Onsay
on mboboojo wowli, yi'i. ²³ Tawi dūn no ŋaldini
jamaa on fota, be wi'i: «Taw si ko oo woni
*Almasiihu mo Daawuuda?»

²⁴ Bay Fariisiyaabe ben nanii dūn, be wi'i: «Oo
neddo ko e innde *Balzabuula lando jinnaaji dīn
tun o woni radorde jinnaaji dīn!»

²⁵ Nde tawnoo Iisaa no andi ko be miiijii, o wi'i
be: «Kala laamateeri liddondirndi, kayri tigi ndi
caabay. E kala saare maa suudu, si liddondirii
kapun tigi, haray waawataa tabitude. ²⁶ Si
tawii non Ibuliisa radike Ibuliisa, o liddike hoore
makko kanko tigi. Haray ko honno laamateeri
makko ndin tabitirta? ²⁷ Si tawii non min ko
tippude e Balzabuula mi woni radorde jinnaaji
dīn, haray be mon ben non ko tippude e hombo
woni dī radorde? Ko dūn wadī si kambe tigi

^Z **12:21** 12.21 Isa. 42.1-4

be jaawoyay on. ²⁸ Kono si tawii ko tippude e Ruuhu Alla on mi woni radforde jinnaaji dfin, haray *laamu Alla ngun arii haa e mon.

²⁹ «Maa ko honno godfo waawirta naatude e nder suudu nedfo dolnudo, mooba keyeeji on dfin, ado o habbude on nedfo dolnudo taho. Ko onsay doo o waawata moobude ko woni ka suudu on kon. ³⁰ Awa, kala mo aldaa e an haray ko gapo an, awa kadi kala mo wallataa lan moobitude haray ko saakoowo.

³¹ «Ko dfin wadi si mi wi'ay on, kala junuubu maa hoyre yaafante yimbe ben, kono hoyre hoynudo Ruuhu Alla on yaafetaake few. ³² Kala wowludo Bii-Aaden on ko boni, no ara ka yaafanee. Kono kala wowludo *Ruuhu Seniido on ko boni, o yaafantaake e oo aduna fewndiido doo, e aroyoowo on kadi.»

Misal Yettaangal e Leggal e Bibbe Mun
(Luk. 6.43-45)

³³ «Si leggal no moyyi, haray bibbe maggal on no moyyi. Si leggal moyyaa, haray bibbe maggal on moyyaa. Ko fii leggal kala no anditiree bibbe mun ben. ³⁴ Ko onon yo iwdi kuura! Ko honno wowlirton ko moyyi, hara ko on bonbe? Ko fii ko ko heewi e bernde woo hunduko wowlata. ³⁵ Nedfo moyyo on yaltinay moyyere ka moyyuki mun, nedfo bonfo on kadi yaltina bonki ka bonki mun. ³⁶ Awa mi andinii on, jande jaawoore nden yimbe ben hasborte kala kongudi mehi di be wowlaynoo. ³⁷ Ko fii ko kongudi maa dfin jaawirtedaa feewudo maa bonfo.»

Fii no Iisaa Tororaa Wadugol Maande
(Mrk. 8.11-12; Luk. 11.29-32)

³⁸ Onsay wobbe e jannooŋe fii Sariya on e Fari-isiyaabe ben yetti haala kan, wi'i: «Karamoko, meden faalaa yo a wadan men maande hawni-inde, men yi'a.»

³⁹ O jaabii be, o wi'i: «Jamaanu bonngu jinoowu no dabba maande, kono ngu jonnetaake maande si hinaa sifa ndee nde annabi Yuunusa. ⁴⁰ Ko fii ko wano Yuunusa wonirnoo ka nder reedu lingii njanii ngin non balde tati^a, ko wano non Bii-Aaden on wonirta ka nder leydi balde tati. ⁴¹ Awa kadi jande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, yimbe *Niinawa ben kadi immoyto, jaawoya be sabu kon ko be hedinoon ngun waaju Yuunusa, be tuubi, hara-le burdo Yuunusa no doo. ⁴² Nande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, onsay oo debbo laaminoodo ndii leydi hikkorndi ka sengo jaamo immoyto, jaawoya be sabu iwugol mo haa ka kattudi leyde, ara heditoo ngun faamu Sulaymaana, hara-le burdo Sulaymaana no doo.

⁴³ «Nde jinnawii yalti e neddo woo, ngii ham-miray ka wulaa, hara hingii dabba nokkuure fowtorde. Si ngii tawii ngii hebaali, ⁴⁴ ngii wi'ay: «Yo mi yiltito ka suudu ka mi iwnoo don.» Nde ngii hewtiti, ngii tawa ndun suudu fittaama labbinaama. ⁴⁵ Onsay ngii yahay, ngii dabboya jinnaaji jeedidii burdi ngii hunyude, di naata don, di hoda. Onsay sakkitorde on neddo buray

a **12:40** 12.40 Yun. 1.17

aranun d'un bonude. Ko wano non woniranta nguu jamaanu bonngu.»

Fii Beynguure Iisaa nden

(Mrk. 3.31-35; Luk. 8.19-21)

⁴⁶ E nder ko Iisaa yewtata jamaa on kon, tawi yumma makko e yumma-gootooɓe makko ben no darii ka yaasi, no faalaa yiidude e makko.

⁴⁷ Onsay godɗo wi'i mo: «Yumma mon e yumma-gootooɓe mon ben no darii ka yaasi, hiɓe faalaa on yewtude.»

⁴⁸ Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko hombo woni yumma an e ko homɓe woni yumma-gootooɓe an ben?» ⁴⁹ Onsay o sappii taalibaaɓe makko ben, o wi'i: «E hino yumma an e yumma-gootooɓe an ben. ⁵⁰ Ko fii kala wadɗo faale Ben an Wondo ka kammu on, haray ko on woni yumma-gooto an on e bandiraawo an on e yumma an.»

13

Misal Yettaangal e Remoowo

(Mrk. 4.1-20; Luk. 8.4-15)

¹ Nden nande Iisaa yalti ka suudu, o joodɗoyii ka daande weendu. ² Hakkee ko jamaa moobinooɗo takko makko on d'uudɗi, o bakii e laakun, o joodɗii, tawi jamaa on fow kapun no ka daande weendu. ³ O yewtiri ɓe piiji buy mise, o wi'i: «Ko remoowo yaltunoo sankugol. ⁴ E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka d'atal, colli d'in ari modɗi de. ⁵ Godɗe den yani e hoore kaaye, ka leydi d'uudɗaa. De fudɗi hepa sabu d'ewlugol leydi ndin. ⁶ Bay naange ngen yaltii, de sumi,

de yoori, sabu angal ka daɗi dɪn siŋoo. ⁷ Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fudidi e mayre, sooyoore nden modɪ de. ⁸ Godde goo yani ka leydi moyyiri. De fudi, de rimi, cawti goo gabbe teemedere, cawti goo gabbe cappande jeegoo, cawti goo gabbe cappande tati. ⁹ Mo no mari noppi yo nanu!»

¹⁰ Onsay taalibaabe ben baɗii mo, wi'i: «Ko fii hondun yewtiranton be mise?»

¹¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Onon on yedaama an-dugol gundooji laamu kammu ngun, kono kambe be yedaaka dɪn. ¹² Ko fii ko mardo beydantee haa dɪuɗa, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ¹³ Ko waɗi si mido yewtirde be mise, ko bay hibe ndaara, kono be yi'ataa, hibe jentoo, kono be nanataa, be faamataa. ¹⁴ Fii ko Alla longinnoo Isaaya kon no laatora e maɓbe, wonde:

«Pellet hidon nana,
kono on faamataa few.
Pellet hidon ndaara,
kono on yi'ataa few.

¹⁵ Ko fii dee berde oo jamaa wonii yoorude.

Be uddii noppi maɓbe dɪn,
awa kadi be ombii gite dɪn,
sakko be yiira gite maɓbe dɪn,
maa be nanira noppi maɓbe dɪn,
maa be faamira berde maɓbe dɪn,
haa be tuuba, mi sellina be.»^b

¹⁶ «Onon non, gite mon dɪn malii ko fii hife yi'ude, noppi mon dɪn malii ko fii hidi nanude.

¹⁷ Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, annabaabe

^b 13:15 13.15 Isa. 6.9-10

e feewube buy faalano yi'uude koo ko wondon yi'uude, kono be yi'aali. Be faalano kadi nanude koo ko wondon nanude, kono be nanaali.

¹⁸ «Kono onon, hedee firo ngal misal remoowo on. ¹⁹ Nde goddo hedii daalol *laamu Alla ngun, ronki ngol faamude, bondo on aray, itta ko aawaa kon ka bernde makko. Dun no wa'i wa nde awdi sankaa ndin saami ka d'atal. ²⁰ Nde awdi sankaa ndin saami ka kaaye, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, o jaba ngol hepa e nder weltaare. ²¹ Kono o alaa dadi, ko fii hinaa o tabitudo. Nde satteendeeji maa cukkeede aroyi sabu jokkugol makko daalol ngol, o tertoto kisan. ²² Nde awdi sankaa ndin saami ka sooyoore, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, hara ngol rimataa e makko ko fii haray ngol modiraama anndeeji aduna e dayniro jawle. ²³ Nde awdi sankaa ndin saami ka leydi moyyiri, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, faami, ngol rimi e makko, wobb'e ben laabi teemedere, wobb'e ben laabi cappande jeegoo, beya ben laabi cappande tati.»

Misal Yettaangal e Gapo Sankoowo Kenkesama

²⁴ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa nde aaden sanki awdi moyyiri e ngesa mun. ²⁵ Kono wa ko yimbe ben daanii, gapo makko on ari, sanki kenkesama ka ngesa makko ngawri, o yahi. ²⁶ Bay wonii ngawri ndin fudii haa mawnii sawtii, kenkesama on kadi yaltiti.

²⁷ «Kurkaaduube jom suudu ndun ari, wi'i mo: «Jom amen, e hinaa awdi moyyiri sankudon ka ngesa mon? E hara ko honto oo kenkesama iwri?»

²⁸ «O jaabii be, o wi'i: «Ko gano wadi dun.»

«Onsay kurkaaduube ben wi'i mo: «Hidon faalaa yo men yahu men boroya dun?»

²⁹ «O jaabii be: «Oo'o, fii wota on boror ngawri ndin nde hidon bora kenkesama on. ³⁰ Accee di njandida haa ka baagol. Si baagol ngol fewndike, mi wi'ay wa'oobe ben yo be boru taho kenkesama on, be habbira ba'e ba'e fii ko sunnee, be mooba ngawri ndin ka tumusuuje an.» »

Misal Yettaangal e Abbere Bene

(Mrk. 4.30-32; Luk. 13.18-19)

³¹ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa abbere bene, nde godfo yetti, aawi e ngesa mun. ³² Pellet, ko nden buri fandude e ko aawetee kon fow, kono nde nde fufi, haray ko nden buri mawnude kala ko tutetee e naakoo, nde wona leggal haa ka tawata colli din ka weeyo aray, hoda e caldi maggal on.»

Misal Yettaangal e Lewen

(Luk. 13.20-21)

³³ Iisaa addani be ngal misal doo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa lewen mo debbo yetti, jillindiri e sariyaare tati condi farin, o piya dun, on lewen wona sabu dun fow yura.»

³⁴ Iisaa yewtiri dun jamaa on mise. O yewtir-taano be si wonaa mise, ³⁵ fii no ko daaliranoo annabaajo on kon laatora, wonde:

«Mi udditay hunduko an kon fii yewtirgol mise,
mi feppina piiji suudinoofi gila ka
fudfoode.»^C

Firo Misal Yettaangal e Kenkesama

³⁶ Onsay Iisaa acci don jamaa on, o naati ka suudu. Taalibaaɓe makko ben ɓadii mo, ɓe wi'i: «Sifanee men ngal misal kenkesama ka ngesa.»

³⁷ O jaabii ɓe, o wi'i: «Sankudo awdi moyyiri on ko *Bii-Aaden on. ³⁸ Ngesa mban ko aduna on. Awdi moyyiri ndin, ko ben woni ɓiɓɓe laamateeri ndin. Kenkesama on non ko ben woni ɓiɓɓe bondo on. ³⁹ Gapo sankudo kenkesama on, ko on woni Ibuliisa. Baagol ngol non ko lannoode aduna on, wa'ooɓe ben ko ben woni malaa'ikaabe ben. ⁴⁰ Wano kenkesama on ɓorirtee non fii bugogol ka yiite, ko non woniroyta nde aduna on lanni. ⁴¹ Bii-Aaden on imminoyay malaa'ikaabe mun ben ko suuta e nder laamateeri makko ndin fegginayɓe ben fow e waɗooɓe ko boni ben, ⁴² ɓe bugoo ɓe ka nder beembal yiite ka wullaandu e ɗatindiro jiiye woni ton. ⁴³ Kono feewube ben jalbiroyay wa naange ka nder laamateeri Ben maɓɓe. Mo no mari noppi, yo nanu!»

Mise Eɓɓindiraade e Laamu Alla ngun

⁴⁴ Iisaa wi'i kadi: «Laamu kammu ngun no wa'i wa keyee suudiiɗo e nder ngesa mo nedɗo goo arata yi'a suuda. E nder weltaare makko nden o yaha, o yeeya kala ko o jogii, o sooda mban ngesa.

^C **13:35** 13.35 Zab. 78.2

⁴⁵ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa njulaajo wondo dafɓude lambiri. ⁴⁶ Bay o yi'ii satta-cogguure, o yahi, o yeeyiti kala ko o jeynoo, o soodi nde.

⁴⁷ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa *jalaaji bugaadi e nder maayo, moobi noone liyyi fow. ⁴⁸ Bay di heewii, di poodaa ka pecten, joodaa. Moyyi din yettaa wattaa ka miranji, bondi din bugaa. ⁴⁹ Ko non kadi woniroyta nde aduna on lanni. Malaa'ikaabe ben yahoyay sendindira bonbe ben e moyyube ben. ⁵⁰ Be bugoo bonbe ben ka beembal yiite ka wullaandu e natindiro piye woni ton.

⁵¹ «E hara on faamii dun fow?»

Be jaabii: «Hiyyii!»

⁵² O wi'i be kadi: «Ko dun wadi, kala jannoowo jamaa on fii Sariya on, si no jannaa fii laamu kammu ngun, no wa'i wa nde jom suudu no yaltina e nder marga mun keyeeji kesi e kidɗi.»

⁵³ Bay wonii Iisaa gaynii dee mise, o iwi don.

*Fii no be Naasirata ben Yawori Iisaa
(Mrk. 6.1-6; Luk. 4.16-30)*

⁵⁴ Iisaa yahi ka o ne'aa don, dun ko Naasirata, o woni e waajagol ka nder juulirde maɓbe. Dun ɗaldini be haa be wi'i: «Ko honto nguu faamu e dii kaawakeeji moyyi iwrani mo?

⁵⁵ E hinaa biɗɗo minisiyeejo on nii? Hinaa yumma makko wi'etee Mariyama? E hara neene-gootooɓe makko ben hinaa Yaaquuba e Yuusufu e Sim'uunu e Yuudu? ⁵⁶ E hinaa bandiraabe makko ben fow no wondi e men? E hara ko honto dun fow iwrani mo?» ⁵⁷ Dun haɗi be gomdingol mo.

Kono Iisaa wi'i be: «Annabaajo ko ka leydi mun tun e ka beynguure mun yawaa.» ⁵⁸ Laatii o wad'aali don kaawakeeji moyyi buy sabu angal gomdinal ma'bbe ngal.

14

Fii no Yaayaa Wariraa (Mrk. 6.14-29; Luk. 9.7-9)

¹ Ko e on saa'i don, *Heroodu lando diiwal Jaliilu ngal nani fii Iisaa no wowlee. ² O wi'i kurkaaduube makko ben: «Ko Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on nii! O immitike e hakkunde maybe ben! Ko dun wadi si himo mari bawgal wadugol kaawakeeji moyyi!»

³ Ko Heroodu wi'irnoo dun ko bay hari o nangiino Yaayaa, o jolkii mo, o wadi e kaso sabu oo debbo wi'eteedo Heroodiia, beyngu Filiipu, yumma-goto makko on nun kanko Heroodu, ⁴ ko fii hari Yaayaa wi'ii mo kanko Heroodu wonde daganaaki mo ka o yetta on debbo. ⁵ O faalaa mo warude, kono o huli jamaa on, ko fii hari hibe jogori Yaayaa wa annabaajo.

⁶ Kono e nder jalaande anditugol jibineede makko nden kanko Heroodu, jiwo Heroodiia on ami e hakkunde saatinaabe ben. Dun weli Heroodu ⁷ haa o fodi on jiwo e hoore woondoore wonde o wad'anay mo kala ko o torii mo fewndo don. ⁸ Tippude e ko yumma makko kanko jiwo on lowi mo kon, on jiwo wi'i: «Jonnann doo hoore Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on nden, hara hinde tumbaa e miran.»

⁹ Onsay lando on aani. Kono sabu woondooje makko den, e be o saatinnoo ben, o yamiri yo nde jonne mo. ¹⁰ O immi ko tayoya hoore Yaayaa nden ka kaso, ¹¹ nde addaa e miran, dun jonnai jiwo on, kanko kadi o nabani nde yumma makko. ¹² Onsay taalibaabe Yaayaa ben ari, yetti furee makko on, surroyi. Be yahi, be humpitoyi Iisaa.

*Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo
(Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17; Yhn. 6.1-14)*

¹³ Bay Iisaa nanii dun, o iwi don e laana ndiyan, kanko tun o yahi e nokkuure wulfinnde. Jamaa on humpitii dun, be iwi ka ca'e, be seppi, be jokki mo. ¹⁴ Bay o iwii ka laana, o yi'i jamaa moolanaado, o yurmaa be, o pawndi pawbe wonnoobe don ben.

¹⁵ Bay nibbii, taalibaabe ben badii mo, wi'i: «Doo ko nokkuure wulfinnde nii, jallal ngal poodike. Accitee jamaa on, be yaha ka kodooli, be dabba ko be paama.»

¹⁶ Iisaa jaabii be, wi'i: «Jaraa ka be yaha. Onon tigi okkoree be ko be paama.»

¹⁷ Kono be wi'i mo: «Ko bireediije jowi e liyyi didi pet men mari doo!»

¹⁸ Kanko kadi o wi'i be: «Addanee lan dundoo.» ¹⁹ Onsay o yamiri jamaaji din yo be joodo ka hudo. O yetti bireediije den jowi e liyyi din didi, o banti gite den, o fewtini ka kammu. O du'ii, o tayiti bireedi on, o jonni taalibaabe ben, taalibaabe ben hewtini jamaa on. ²⁰ Fow paami haa haari. Be moofiti debbee sappoo e didi tew kunte ko luttu. ²¹ Tawi ben paamube ko

wa be worbe guluuje njowo, hara rewbe e faybe lintaka.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan
(Mrk. 6.45-52; Yhn. 6.16-21)

²² Bawto d'un kisan, Iisaa yamiri taalibaaɓe mun ben yo be bako ka laana, be hikkoo yeeso makko, be lumba gada fewndo o yiltata jamaa on. ²³ Bay wonii o yiltii be, o yawi ka fello fii juulugol toroo ka weddii. Bay nibbii, tawi ko kanko tun woni don. ²⁴ Tawi laana kan wodditorii leydi ndin wa palande teemedde, awa kadi morloode ndiyan dan no piyaade e makka, ko fii hari hika tiindondiri e hendu ndun.

²⁵ Ka subaka, Iisaa sutori e mabbe, himo seppa ka hoore ndiyan. ²⁶ Bay taalibaaɓe ben yi'ii himo seppa ka hoore ndiyan, be huli, be wi'i: «Ko mbeelu!» E nder kulol mabbe ngol be sonki.

²⁷ Iisaa wi'i be kisan: «Hoolee, ko min nii! Wota on hulu!»

²⁸ Onsay Petruusu jaabii mo, wi'i: «Si tawii ko onon, yo Koohoojo, yamiree lan yo mi rewu ka hoore ndiyan, mi yaha ka wondon ton.»

²⁹ Iisaa wi'i mo: «Aru!»

Onsay Petruusu tippii ka laana, o seppi ka hoore ndiyan, o yahi fottoygol e Iisaa. ³⁰ Kono bay o yi'ii ko hendu ndun tiidi kon, o huli. Tun o fuddii mutude, o sonki, o wi'i: «Dandee lan, yo Koohoojo!»

³¹ Iisaa fonti jungo mun ngon, nangi mo, o wi'i: «Ko an yo fanda-gomdinaljo, ko hondun sikkitantodaa?»

³² Onsay be yawi ka laana, hendu ndun deyyiti. ³³ Wonnoobe ka laana ben sujani mo, wi'i: «Ka haqiiqa, ko a *Bid'do Alla!»

³⁴ Bay be gaynii lumbude weendu ndun, be hewti Jaani-Saarata. ³⁵ Yimbe nden nokkuure anditi Iisaa, be nuli e banjeeji don din fow. Be addani mo pawbe ben fow, ³⁶ be jeeji mo yo o newnan be tun be meema kombol dolokke makko on, onsay meemunoo be mo ben fow ndikki.

15

Fii Fariisiyaabe ben e Aadaaji mun din (Mrk. 7.1-23)

¹ Onsay *Fariisiyaabe e jannoo be fii Sariya on iwri Yerusalaam, ari tawi Iisaa, be landii mo, be wi'i: ² «Ko fii hondun taalibaabe maa ben jaggitanta naamuuji mawbe ben? Ko fii be soodotaako nde hibe naama.»

³ O jaabii be, o wi'i: «Onon non ko hondun jaggitanton yamirooje Alla den sabu naamuuji mon din? ⁴ Ko fii Allaahu on no daali: «Teddin yumma maa e ben maa»,^d awa kadi: «on mo hudfi ben mun maa yumma mun donkinirte mayde.»^d ⁵ Kono onon, hidon wi'a wonde kala wi'udo ben mun maa yumma mun: «mi yedii Alla ko mi nafraynoo on kon», ⁶ haray fawaaki ontigi wallugol ben mun maa yumma mun. Si ko nii, haray on mehindinii daaluyee Alla on sabu naamu mon on. ⁷ Ko onon yo faasiqiibe, Isaaya

^d 15:4 15.4 Egg. 20.12 e Ypn. 5.16 ^d 15:4 15.4 Egg. 21.17 e Lew. 20.9

no haalunoo ko Alla longini mo fii mon moyya,
o wi'i:

⁸ «Oo jamaa ko ka toni mun woni lan mawninde,
kono berde maɓbe den no woddondiri e an
fota.

⁹ Ko e nder meere be woni lan rewude,
janndeeji di be woni jannude din ko di
yimbe ben sinci.»^e

¹⁰ Onsay Iisaa noddi jamaa on e makko, o wi'i be:
«Hedee, faamon. ¹¹ Hinaa ko naatiri ka hunduko
tuuninta neddo, kono ko ko yaltirta ka hunduko
kon tuuninta neddo.»

¹² Onsay taalibaabe makko ben badii mo,
wi'i: «Hidon andi Fariisiyaabe ben mettinii sabu
nanugol ngol kongol?»

¹³ O jaabii be, o wi'i: «Kala ko tutaa, ko tawi
hinaa Ben an Kammuyankeejo on tuti, borete.

¹⁴ Tertee be, ko bumbe woni dowude bumbe. Si
bundo non dowii bundo, be didoo non be yanay
e nder ngayka.»

¹⁵ Petruusu yetti haala kan, wi'i: «Sifanee men
fii ngal misal.»

¹⁶ Iisaa wi'i mo: «E onon kadi haa jooni ko
on be alaa faamu? ¹⁷ E on andaa kala ko naati
ka hunduko ko ka nder reedu yahata, bawto
ɗun hawkoyee ka weddii? ¹⁸ Kono ko yaltiri
ka hunduko kon ko ka bernde iwri, e ko ɗun-
le tuuninta neddo. ¹⁹ Ko fii, ko e nder bernde
neddo miijooji bondi yaltata, kapun e waru-
hoore e jinaa e cagayaagal e nguyka e seeditagol
fenaande e hoyre. ²⁰ Ko ɗun woni ko tuuninta
neddo. Kono naamugol hara soodaaki, ɗun
tuunintaa neddo.»

^e ^{15:9} ^{15.9} Isa. 29.13

*Fii no Debbo Kanaaniyankeejo on Gomɗiniri
(Mrk. 7.24-30)*

²¹ Bay Iisaa iwii e nden nokkuure, o yahi e ndii leydi ɗee ca'e Tiiri e Siduuna. ²² Tun, debbo Kanaaniyankeejo hoɗuɗo ɗon ari tawi mo, no ewnoo, wi'a: «Koohoojo, bii Daawuuda, yurminee lan! Jinna no tampini jiwo an on no hawnori!»

²³ Laatii kanko Iisaa o jaabaaki mo hay kongol. Taalibaabe makko ben badii mo, wi'i: «Yiltee oo debbo, ko fii himo sonkude baawo men.»

²⁴ O jaabii, o wi'i: «Ko fii ko baali suudu Isra'iila majjudi ɗin tun mi addiraa.»

²⁵ Kono kanko debbo on o ari, o jiccii yeeso makko e hoore himo wi'a: «Koohoojo, faabee lan!»

²⁶ O jaabii debbo on, o wi'i: «Moyyaa ka bireedi paykoy koy yettee, buganee bareeji ɗin.»

²⁷ Debbo on jaabii: «Hiyyii, Koohoojo, kono hay bareeji ɗin jaamay ko iwata ka taabal jom majji, saama kon.»

²⁸ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Debbo, gomɗinal maa ngal no tiidɗi. Yo wonirane no faaliradaa non.» E on saa'i tigi jiwo makko on ndikki.

*Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Nayo
(Mrk. 8.1-10)*

²⁹ Bay feyyii e ɗun, Iisaa iwi e nden nokkuure, o takkii sera *Weendu Jaliilu ndun. O yawoyi ɗon e fello, o joodii. ³⁰ Jamaa moolanaaɗo kadi badii mo, wondude e bofooobe e bumbe e layoobe e pahidube-mbobidɗi e jawbe goo buy. Be wallini ben e ley koyɗe makko, o sellini

be. ³¹ Bay jamaa on yi'ii pahidufbe-mbobidfi ben wowlii, layoobe ben kadi hettii cellal, bofooobe ben yahii, bumbe ben yi'ii, be naldfi, be mawnini Alla Isra'ilayankeebe ben.

³² Onsay Iisaa noddi taalibaabe mun ben, o wi'i: «Oo jamaa no yurmammi, wonii nii balde tati hibe wondi e an, be alaa ko be naama. Mi faalaaka be yiltude hibe weelaa, sakko be lo'a ka laawol.»

³³ Kono taalibaabe ben wi'i mo: «Ko honto men hebata bireedi ko yonata oo jamaa doo fow e ndee nokkuure wulfinnde?»

³⁴ Iisaa landii be, wi'i: «Ko bireediiye jelu mardon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko bireediiye jeedidfi e likkoy tosokoy seeda.»

³⁵ Onsay o torii jamaa on joodagol ka leydi.

³⁶ Bay o yettii bireediiye den jeedidfi e liyyi din, o jarnii Alla, o tayiti, o woni e jonnugol taalibaabe makko ben, taalibaabe ben kadi hewtini jamaa on. ³⁷ Fow naami haa haari, moobitaa debbeeje jeedidfi tew ko lutti. ³⁸ Tawi ben naamu be ko be worbe guluuje nayo, hara rewbe e faybe lintaa. ³⁹ Bawto d'un o yilti jamaa on, o bakii e laana, o yahi e ndii leydi Magaduuna.

16

Fii no Iisaa Tororaa Hollugol Maande

(Mrk. 8.11-13; Luk. 12.54-56)

¹ Onsay *Fariisiyaabe ben e *Sadduusiyaabe ben badii mo kanko Iisaa fii ndarndagol mo, be torii mo yo o hollu be maande iwrunde ka kammu. ² Iisaa jaabii be, wi'i: «Kiikiide on

wi'ay: «Yaasi on hentoto, fii ko kammu ngun wojji kon.» ³ Bimbi kadi wi'on: «Hande wundinay, ko fii kammu ngun no wojji bawli.» Hid'on waawi faamude fii ko feeji ka kammu kon, kono on waawataa faamude fii maandeeji saa'iji d'in? ⁴ Jamaanu bonngu jinoowu no d'abba maande, kono ngu jonnetaake maande goo, si hinaa sifa ndee nde Yuunusa.» Onsay o acci be d'on, o yahi.

Fii «Lewen» Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben
(Mrk. 8.14-21)

⁵ Ko be lumbitata, taalibaabe ben yejjiti yettorde bireedi. ⁶ Iisaa wi'i be: «Reenee fota e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!»

⁷ Taalibaabe ben wi'indiri: «Ko o wi'iri d'un, ko fii en yettaali bireedi.»

⁸ Bay Iisaa andii d'un, o wi'i be: «Ko fii hondun wi'andon d'un, onon bee fanda-gomdinalbe? Ko fii on yettaali bireedi? ⁹ Jaka on faamaali haa jooni, on anditaali fii bireediije jowi senditananooɗe worbe guluuje njowo den, e ko de-beeje jelu artirnodon ko lutti? ¹⁰ E bireediije den jeedid'i senditananooɗe worbe guluuje nayo den, e yeru de-beeje ko artirnodon ko lutti?

¹¹ Ko honno woniri on faamaali wonde hinaa fii bireedi mi wowlani on? Kono reenee e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!»

¹² Onsay be faami ko o inni yo be reeno, ko e jannde Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben, hinaa e lewen wadeteedo e bireedi.

Fii Qirritannde Petruusu nden
(Mrk. 8.27-30; Luk. 9.18-21)

¹³ Nde Iisaa naatunoo Seezariiya-Filiipu, o landii taalibaabe makko ben ngal landal doo, o wi'i: «E wi'i yimbe ben, ko hombo woni *Bii-Aaden on?»

¹⁴ Be jaabii mo, be wi'i: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni Iiliya, wobbe goo kadi no wi'a ko onon woni Yeremiiya maa goddo goo e annabaabe ben.»

¹⁵ O wi'i be: «Onon non wi'udon ko hombo woni lan min?»

¹⁶ Sim'uunu Petruusu jaabii mo wi'i: «Ko onon woni *Almasiihu on, on *Biddo Alla Wuurudo on!» ¹⁷ Iisaa yettiti haala kan, wi'i mo: «A malii, yo Sim'uunu mo Yuunusa, ko fii hinaa bandu e yiiyan fejjinan-maa dun, kono ko Ben an, on Wondo ka kammu. ¹⁸ Min non mi wi'ii an Petruusu, ko a fetere.^f Ko e hoore ndee fetere mi darnata *moftal an ngal, hay doole jahannama foolataa ngal. ¹⁹ Awa kadi mi jonnoyte saabiije laamateeri kammu ngun: ko tonudaa ka leydi woo haray tonaama ka kammu, ko jabudaa ka leydi woo haray jabaama ka kammu.» ²⁰ Onsay o yamiri taalibaabe ben, o tentini, wota be wowlan hay gooto wonde ko kanko woni Almasiihu on.

Fii Tampereji Iisaa d'in e Artugol makko ngol (Mrk. 8.31-9.1; Luk. 9.22-27)

²¹ Gila nden pande, Iisaa fudfdii hollude taalibaabe mun ben wonde ko bee o yaha Yerusalaam, o tampinoyee fota immorde e mawbe ben e hooreebe *yottinoobe sadaka ben

^f **16:18** 16.18 Ndee innde «Petruusu» no firi «fetere».

e jannoobe fii Sariya on ben, o waree, o immintinoyee ka palaande tammere.

²² Onsay Petruusu pottini mo sera, o woni mo e felugol wi'a: «Yo Allaahu on reenu on, yo Koohoojo, hara dūn hewtaali on!»

²³ Kono Iisaa yeyyitii, wi'i Petruusu: «Yilto baawo an, yo Ibuliisa, bay an ko a fegginoowo lan! Ko fii miijooji maa dīn hinaa dī Alla, kono ko dī yimbe ben!»

²⁴ Onsay Iisaa wi'i taalibaaɓe mun ben: «Kala faalaado jukkude lan, yo o hayfintino, o yetta *leggal makko altindiraangal ngal, g o jokkammi.

²⁵ Kala faalaado dandude ngurndan mun, dan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min, o hettay dan. ²⁶ E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow, hayra wonkii mun kin? Maa ko hondun neddo ittata fii sottugol wonkii mun kin? ²⁷ Ko fii Bii-Aaden on ardoyay e mangural Ben mun ngal, wondude e malaa'ikaabe mun ben, o jonnita mo kala njoddi kuude mun. ²⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, no woodi wofɓe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude Bii-Aaden on no arda e laamu mun ngun.»

17

Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin

(Mrk. 9.2-10; Luk. 9.28-36)

¹ Balde jeegoo ɓawto dūn, Iisaa yetti Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna neene-gooto Yaaquuba

g **16:24** 16.24 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jukkugol Iisaa haa maaya.

on, o naŋi be kambe tun e hoore fello toowungo.
² Mbaadi makko ndin waylii yeeso maŋbe, yeeso makko ngon jalbiri wa naange, concɪ makko dɪn kadi rawniri wa ndaygu. ³ Muusaa e Iliiya feɛpani be, tawi hiɛbe yewtida e makko kanko lisaa.

⁴ Onsay Petruusu yetti haala kan, o wi'i lisaa: «Kooohoojo, no moyyi ka wonen dɔo. Si hidon faalaa toode mi darnay dɔo togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iliiya kadi wonndu.»

⁵ Wa fewndo ko o wowlata dɪn, duulere jalbunde tippii buumi be. Onsay hawa yalti ka duulere, wi'i: «Oo dɔo ko Bidɔo an yidaado, mo mi weltori on. Heditee mo!»

⁶ Bay wonii kambe taalibaabe ben be nanii dɪn, be hebi kulol tiidungol, be suuyi, be suji.

⁷ Kono lisaa baɗii, meemi be, o wi'i: «Immee! Wota on hulu!» ⁸ Onsay be faɗti gite dɛn, be tawi be yi'itaali hay gooto, si hinaa lisaa tun.

⁹ E nder ko be tippotoo kon ka fello, lisaa yamiri be, wi'i: «Wota on wowlan hay gooto fii ko yi'udon kon, haa nde *Bii-Aaden on immintinaa e hakkunde maybe ben woo.»

¹⁰ Onsay taalibaabe ben landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun jannoobe fii Sariya on ben wi'anta wonde ko Iliiya haani arude taho?»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Ko goonga Iliiya aray, wattitoo fow. ¹² Kono mi andinii on Iliiya ariino, kono be anditaali mo, be wadiri mo no be faaliraa non. Ko wano non kadi be tampinirta Bii-Aaden on.» ¹³ Onsay taalibaabe ben faami wonde ko fii Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on o yewti be.

*Fii no Paykun Jinnaakun Selliniraa**(Mrk. 9.14-29; Luk. 9.37-43)*

¹⁴ Bay wonii be hewtii takko jamaa on, on-say gorko goo ari jiccii yeeso Iisaa, o wi'i:

¹⁵ «Koohoojo, yurminee biidfo an on. Ko o iirotoodo, himo tampi fota. Soono woo o yanay ka yiite e ka ndiyan. ¹⁶ Mi addii mo ka taalibaabe mon ben, kono be waawaali mo pawndude.»

¹⁷ Iisaa jaabii, wi'i: «Onon ko on jamaanu boyliingu ngu gomdinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon? E ko haa honde tuma mi mujjantoo on? Addanee lan mo doo.» ¹⁸ Iisaa torjani jinnawii ngin, ngii yalti e paykun kun, kun ndikki e on saa'i tigi.

¹⁹ Onsay taalibaabe ben gundii Iisaa, wi'i mo: «Ko fii hondun menen men waawaali radaade ngii jinnawii?»

²⁰ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko sabu ko gomdinal mon ngal fandii kon. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, hay si tawii gomdinal mon ngal no fota e abbere bene, si on wi'iino ngoo fello: «Iwu doo!», ngo iwayno. Harayno hay huunde alaa ko ronkaynodon. ²¹ Kono sifa ngii jinnawii, ko toraare Alla e hoorugol tun yaltinta ngii.»

*Fii Mayde Iisaa nden e Ummutal Makko ngal**(Mrk. 9.30-32; Luk. 9.43-45)*

²² Nande goo tawi Iisaa e taalibaabe mun ben no mottondiri Jaliilu, o wi'i be: «Bii-Aaden on wattete e juude yimbe ben, ²³ be wara mo, ka jalaande tammere o immintinoyee.» Dun aanini be fota.

Fii Yobugol Sagalle Juulirde Mawnde nden

²⁴ Fewndo ko be naatata Kafernahuum, yantooŋe sagalle fii *juulirde mawnde nden ari, be tawi Petruusu, be landii mo, be wi'i: «E hara karamoko mon yobataa sagalle fii juulirde mawnde nden?»

²⁵ Kono o jaabii be, o wi'i: «Oo'o, be yobay!»

Bay wonii Petruusu naatii ka suudu, Iisaa attii mo landaade, o wi'i: «Sim'uunu, ko hondun sikkudaa? Ko hombo lambe leydi yantata sagalle? Ko biɓɓe maɓɓe ben kaa ko heddiibe ben?»

²⁶ O jaabii mo, o wi'i: «Ko heddiibe ben.»

Iisaa wi'i mo: «Awa yobugol ɗun fawaaki biɓɓe ben kan. ²⁷ Kono fii wota en mettin berde ben yantooŋe sagalle, yahu ka weendu, bugodaa ndolinwal maa ngal ka ndiyan, nangaa lingii adiingii modude ngin, udditaa hunduko maggii on, a taway ton tammaaru kaalisi ndu mbuudfi nay. Yettaa ndu, jonnaa ben yantooŋe fii sagalle men ɗen enen ɗiɗo.»

18

Fii Burɗo Teddude on ka Laamu Kammu (Mrk. 9.33-37; Luk. 9.46-48)

¹ E on saa'i ɗon taalibaaɓe ben ɓadii mo kanko Iisaa, be wi'i mo: «Ko hombo ɓuri teddude ka laamu kammu ngun?»

² Onsay Iisaa noddi paykun, o jodɗini kun hakkunde maɓɓe, ³ o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si on waylaali jikku mon on, wa'on wa paykoy, on naatataa few ka laamu kammu.

⁴ Ko ɗun wadi, kala jippindo hoore mun, wa'i wa kun paykun ɗoo, o wonay burɗo teddude on ka laamu kammu. ⁵ Awa kadi kala jabuɗo

paykun wa kun doo, e innde an, haray ko min tigi o jabi. ⁶ Kono on mo woni sabu feggingol gokkun e koy paykoy gomdinkoy lan, haray ko buri mo moyyande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka ndanka baharu.

⁷ «Bone wonanii oo aduna sabu dñi piiji fegginaydi. Ko fii bee pegge wada, kono bone wonanii on neddo wondo sabu haa dun wadi!

⁸ Si tawii jungo maa ngon maa koyngal maa ngal wonay sabu ko feggin-maa, haray tayu de, bugodaa ka wodfditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-jungoojo maa taya-koyngaljo, edii a jogaade koyde didi maa juude didi bugedaa ka yiite poomayankeewe. ⁹ Si tawii-le ko yiitere maa nden wonata sabu ko feggin-maa, haray awunde, bugodaa ka wodfditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan hara ko mo a yiitere wootere, edii a jogaade gite didi, bugedaa ka yiite jahannama.»

Misal Yettaangal e Baalii Majjungii
(Luk. 15.1-7)

¹⁰ «Wota on hayfin hay gootun e koy paykoy. Ko fii mi andinii on, malaa'ikaabe makkoy on ka kammu no darii tabiti yeeso Ben an Wondo ka kammu on. ¹¹ Ko fii ko addi *Bii-Aaden on, ko fii dandugol majjube ben.

¹² «Ko hondun sikkudon? Si goddo no mari baali teemedere, si gootii e dñin majjii, e hara o accataa diya cappande jeenay e jeenay ka hoore fello, o dafbitoya ngiya majjungii? ¹³ Si o aru ngii e yiitude, ka haqiiqa mi andinii on, o

weltoray ngii buri dīya cappande jeenay e jeenay dī majjaali. ¹⁴ Ko wano non, hinaa e sago Ben mon Wondo ka kammu on si gooto e bee faybe no majja.»

Fii Yaafondirgol e Yaafaneede

¹⁵ «Si musidfo maa fawpike e maa, yahu yiidaa e makko, hara ko an tun kanko tun. Si o jabanii ma, haray a hettii musidfo maa on. ¹⁶ Kono si o jabanaali ma, haray dabbu gooto maa dīfo, wattidaa e maa, fii kala ko yewtaa yo naawiroye kongudi seedeefe dīfo maa tato. ¹⁷ Si o jabanaali bendon kadi, haray yeeto *moftal ngal. Si o jabanaali non moftal ngal kadi, haray yo o jogore wa mo gomdīnaa maa wa yantiroowo sagalle janfa.

¹⁸ «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, ko tonjufon ka leydi woo haray tonaama ka kammu, e ko jabufon ka leydi woo haray jabaama ka kammu. ¹⁹ Ka haqiiqa mi andinii on kadi, si dīfo e hakkunde mon nanondirii ka hoore leydi fii toragol kala ko woni, Ben an Wondo ka kammu on okay be fun. ²⁰ Ko fii ka dīfo maa tato mottondiri e innde an woo, haray mido hakkunde maβbe.»

²¹ Onsay Petruusu badii, wi'i mo: «Koohoojo, ko haa laabi jelu mi haani yaafaade musidfo an, si himo fawpaade e an? Ko haa laabi jeedīdī?»

²² Iisaa jaabii mo: «Mi wi'aali ma dey ko haa laabi jeedīdī, kono ko haa cappande jeedīdī laabi jeedīdī. ²³ Ko fun wadi, laamu kammu ngun no wa'i wa lando faalanoodo yo jiyaabe mun hunito fun. ²⁴ No on lando fudfornoo, be addani mo

godɔo joganiido mo ujune kaalisi. ²⁵ Nde tawnoo alaa ko o yobira, jom makko yamiri yo o yeeyite, kanko e beyngu makko e bibbe makko ben e kala ko o joginoo, namaande nden yobee.

²⁶ «Onsay jiyaado on suuyi ka leydi, jiccii yeeso makko, wi'i: «Koohoojo, muppane lan, mi yobay on fow!» ²⁷ Jom makko yurmaa mo, o yaafanii mo namaande nden, o acciti mo, o yahi.

²⁸ «Ko on jiyaado yaltata don, o yiidi e dimmoojo makko goo, joganiido mo *dinaruui teemedere. O nangi mo, o deddi, e hoore himo wi'a: «Yoban ko joganidaa mi kon!» ²⁹ On dimmoojo makko yani e ley koyde makko, jeeji mo, wi'i: «Muppano lan, mi yobete!» ³⁰ Kono o jabaali. O nabi mo, o sokoyi haa o yoba mo ko o joganii mo kon. ³¹ Bay dimmoobe makko ben yi'ii kon ko wadi, be aani fota, be yahi, be fillitanii jom mabbe ko wadi kon fow.

³² «Onsay jom mabbe noddi on jiyaado, o wi'i mo: «Ko an, yo jiyaado bonɔo, mi yaafanike ma namaande maa nden fow, bay a jeeji lan. ³³ An kadi a waawataano yurmeede dimmoojo maa on, wano mi yurmira-maa non?» ³⁴ Jom makko tikki, o wattidi mo e lettoobe ben haa nde o yobi ko o pawlii kon fow woo. ³⁵ Ko nii Ben an Kammuyankeejo on wadirta on, si mo kala e mon yaafanaaki musidɔo mun on ka bernde mun.»

19

Fii Sertigal Yettindirbe
(Mrk. 10.1-12)

¹ Bay wonii Iisaa gaynii dīn yewtereeji, o iwi Jaliilu don, o ari ka seraaji diiwal Yahuuda gaፋ Yurdayniwol. ² Jamaa moolanaaፋ jokki mo. O sellini be don.

³ Onsay *Fariisiyaabe goo baፋii mo fii ndarndagol mo, be wi'i: «E hara no daganii godፋo accitugol beyngu mun fii ko woni woo?»

⁴ O jaabii be, o wi'i: «On jangaali wonde ka fudፋoode, Taguፋo on tagii be, o waፋi be gorko e debbo, ⁵ o daali: «Ko dūn waፋi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun, onsay kambe diፋo be wona gooto.»^h ⁶ Dun haray hinaa be diፋo hande kadi, kono ko gooto. Awa wota godፋo sendindir ko Alla hawtindiri kon.»

⁷ Kono Fariisiyaabe ben landii mo, wi'i: «Ko hondun non Muusaa yamirani accitoowo beyngu mun woo yo waፋan mo kaydi sertigal, si o accita mo?»

⁸ Kanko Iisaa o jaabii be, o wi'i: «Ko sabu cattal mon bernde ngal waፋi si Muusaa newnani on accitugol rewbe mon ben, kono ka fudፋoode hari hinaa non. ⁹ Kono mi andinii on, kala accitudo beyngu mun yetti godፋo goo, si wonaa hara on jeenu, haray ontigi jeenii.»

¹⁰ Onsay taalibaabe makko ben wi'i mo: «Si tawii ko nii woniri hakkunde gorko e debbo, haray nafa alaa himo tigga.»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Wonaa fow jabata ngol kongol, kono ko yedaabe dūn ben tun. ¹² Ko fii no woodi mayraabe hara ko hebidaabe e mun, no woodi wobbe kadi hara ko be bujaabe, no

^h 19:5 19.5 Fud. 2.24

woodi wobbe kadi hara ko ruudfiibe fii laamu kammu ngun. On waawudo jabude yo jafu!»

Fii no Iisaa Du'orani Paykoy koy

(Mrk. 10.13-16; Luk. 18.15-17)

¹³ Onsay yimbe ben addani mo paykoy, fii yo o *fawu juude makko den e makkoy, o du'anoo koy, kono taalibaabe ben tonani ben. ¹⁴ Iisaa wi'i: «Tertee paykoy koy, wota on hadu koy arugol e an, ko fii laamu kammu ngun ko sifa makkoy wonani.» ¹⁵ Onsay o fawi juude makko den e makkoy, o du'anii koy, o iwi don.

Fii Suka Galo on

(Mrk. 10.17-31; Luk. 18.18-30)

¹⁶ Goddo goo kadi badii Iisaa, wi'i mo: «Karamoko, hara ko hondun e ko moyyi mi haani wafude fii yo mi heboy *ngurndan poomayankejan dan?»

¹⁷ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun landortaa mi fii ko moyyi kon? Ko gooto pet moyyi. Si hida faalaa naatude aljanna, dofto yamirooje den.»

¹⁸ O jaabii: «Honde?»

Iisaa jaabii mo: «Wota a ittu hoore, wota a jeenu, wota a seedito fenaande, wota a wujju, ¹⁹ teddinaa kadi yumma maa e ben maa*i*, yidiraa jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»*j*

²⁰ On suka wi'i mo: «Midu wafude dun fow. E hara ko hondun njakkanimmi kadi?»

²¹ Iisaa wi'i mo: «Si hida faalaa wonude timmudo, yahu yeeyitaa ko mardaa kon, okkaa

miskinbe ben, dūn wonanoyte keyee ka kam-muuli, onsay araa jokkaa mi.»

²² Bay on suka nanii dīn kongudī, o yahi himo aani, ko fii hari himo alđi fota.

Fii Accube ko Jeyi kon fow, Jokki Iisaa

²³ Onsay Iisaa wi'i taalibaaŋe mun ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, no sattani jom jawle ka o naata ka laamu kammu. ²⁴ Mi andinii on kadi, no buri weefande ngelooba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle naata ka *laamu Alla.»

²⁵ Bay taalibaabe ben nanii dūn, ŋe ŋalđi fota, ŋe wi'i: «E hara ko hombo dandoytee?»

²⁶ Iisaa ndaari ŋe, wi'i: «Dun waawantaako nedŋanke, kono fow no waawanoo Alla.»

²⁷ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jukkii on. Ko honno non woniranoyta men?»

²⁸ Iisaa jaabii ŋe, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde *Bii-Aaden on joodfii ka jullere mun laamu darjinnde, tuma nde kala huunde no heydfintinee, onon jokkunooŋe lan ben kadi, on joodoyto e julle laamu sappoo e dfidi, laamoyodon *bolondaaji Isra'iila dīn sappoo e dfidi. ²⁹ Awa kadi kala accudo suudu mun ndun e musibbe mun ben e bandiraabe mun ben e yumma mun e ben mun e fibbe mun ben e gese mun dēn sabu innde an nden, o heboyay ko buri dūn laabi teemedere ka aduna dōo, o ronoyay kadi ngurndan poomayankejan dān. ³⁰ Kono wonbe yeeso buy wontiroyay ŋaawo, ŋaawooŋe ben wontiroya yeeso.»

20

Misal Yettaangal e Jom Ngesa e Golloobe mun

¹ «Ko fii laamu kammu ngun no wa'i wa jom galle, yaltudo bimbi law fii yettugol golloobe ko golla ka ngesa mun *wiipu. ² Be fotti e njoddi, jallal kala *dinaruuru. Onsay o immini be ka ngesa makko wiipu. ³ O yaltoyi ka walluhaa, o yi'i wobbe ka fottirde, tawi ben alaa wadude hay huunde. ⁴ O wi'i ben: «Onon kadi yahee ka ngesa an wiipu, mi yobiray on no haaniri.» Ben yahi. ⁵ O yaltoyi kadi ka ado fanaa e ka baawo fanaa, o wadiri wano non. ⁶ O yaltoyi kadi ka alansaraa, o tawi wobbe ka fottirde kadi, o wi'i ben: «Ko fii hondun jallandon doo, hay huunde on alaa wadude?» ⁷ Ben jaabii mo, be wi'i: «Ko fii men hebaali golle.» O wi'i ben kadi: «Awa, yahee ka ngesa an wiipu.»

⁸ «Bay nibbii, jom ngesa wiipu mban wi'i mbatulaajo mun on: «Noddu golloobe ben, yobaa be njoddi mabbe ndin. Fudforaa yettaabe sakkitorun ben, sakkitoraa adaabe yetteede ben.» ⁹ Yettaabe ka alansaraa ben ari, mo kala e mabbe hendii dinaruuru. ¹⁰ Attaabe yetteede ben kadi ari, e hoore no sikka hebay ko buri dun. Kono kambe kadi mo bee e mabbe hendii dinaruuru. ¹¹ Bay be hendike, be njurnurti jom galle on, ¹² be wi'i: «Bee sakkitiibe arude ko saa'i gooto pet golli! A fonnii be e amen, menen bee tudiiibe yangi e nguleendi jallal ngal peetu?» ¹³ O jaabii goddo e mabbe, o wi'i: «Njaatigi an, mi janfaaki ma, hinaa en fottuno dinaruuru?» ¹⁴ Yettu ko maa kon, yahaa. Ko e yidii an wadi

si mido jonnude sakkitiido arude on wa ko maa kon. ¹⁵ E hara mi newnanaaka wadīrgol ko mi jeyi kon no mi faaliraa woo? Kaa ko fii mido moyyi ndaarirtaa mi gite bonde?»

¹⁶ «Ko wano nii kadi baawoobe ben wontiroyta yeeso, yeesoobe ben kadi wontiroya baawo.»

Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon

(Mrk. 10.32-34; Luk. 18.31-34)

¹⁷ Fewndo ko be yahata Yerusalaam, Iisaa pottini taalibaabe mun ben sappoo e dido sera, o wi'i be: ¹⁸ «Awa hiden yahude Yerusalaam. Bii-Aaden on wattete e juude hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, be happana mo wareede. ¹⁹ Be watta mo e juude be wonaa Yahuudiyanke ben, ben jala mo, be focca mo, be fempa. Bawto dun o immintinoyee ka jalaande tammere.»

Fii ko Yumma Yaaquuba e Yuuhanna Torii Iisaa kon

(Mrk. 10.35-45)

²⁰ Onsay yumma faybe Zabadii ben e fiɓbe mun ben badii Iisaa, be jiccii fii toragol mo.

²¹ Kanko Iisaa o wi'i mo: «Ko hondun faaladaa?»

Kanko debbo on o jaabii mo, o wi'i: «Yamiree yo bee fiɓbe an doo dido joodoyo ka laamateeri mon, goddo on wonira ka naamo mon, oya on ka nano mon.»

²² Iisaa jaabii be, wi'i: «On andaa ko wondon lan toraade. E hara on waaway yarirde jardukun tampere kun mi yarirta kun?»

Be jaabii: «Men waaway.»

²³ O wi'i be: «Ko goonga on yariray jardukun an kun. Kono fii joodoyagol ka jaamo an maa ka nano an, hinaa min yedata d'un, kono ko Ben an yedata d'un be o ebbani fii d'un ben.»

²⁴ Bay beya taalibaaɓe sappo nanii d'un, be seytinani ben neene-gootooɓe diɗo. ²⁵ Onsay Iisaa noddɗi be, o wi'i: «Hidfon andi hooreeɓe diya leyyi no laamori di doole, awa kadi lambe maɓɓe ben no feyyintini laamu ngun e hoore maɓɓe. ²⁶ Kono onon, wota on wa'u wa ben. Kala faalaado wonde tedduɗo e hakkunde mon, yo wonu kurkaadu mon. ²⁷ Awa kadi kala faalaado wonde yeesoojo e hakkunde mon, yo wonu maccuɗo mon. ²⁸ Ko wano non, *Bii-Aaden on ardaali fii kurkanegol, kono ko fii kurkanagol, okkitira ngurndan mun dan fii cot-tudi duuduɓe.»

*Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe diɗo Yeerikoo
(Mrk. 10.46-52; Luk. 18.35-43)*

²⁹ Bay wonii be yaltii Yeerikoo, jamaa duuduɗo jokki mo kanko Iisaa. ³⁰ Tawi bumbe diɗo no joodii ka sera laawol. Be nani wonde Iisaa no feyyude, be ewnii, be wi'i: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

³¹ Jamaa on feli be fii yo be fanku. Kono be furti ewnaade, wi'a: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

³² Onsay Iisaa dartii, o noddɗi be, o wi'i: «Ko hondun faaladon yo mi wadan on?»

³³ Be wi'i mo: «Ko yo men wuntu, yo Koohoojo!»

³⁴ Iisaa yurmaa be, o meemi gite maɓɓe den. Be wunti kisan, be jokki mo.

21

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam

(Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-44; Yhn. 12.12-19)

¹ Bay wonii be fadike Yerusalaam haa be hewtii Bayti-Faazii, dūn ko takko Fello *Zaytuuni ngon, kanko Iisaa o nuli taalibaabe makko dīdo, ² o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon dōo, on taway dōn kisan mbabba no humii, hara himba wondi e mbabun mabba. Hunton dī, addanon mi. ³ Si goddō aru on e landaade goddūn, on wi'ay mo: «Ko haaju Koohoojo on yani e majji.» Onsay o accay dī ara.»

⁴ Dun wadīri fii ko daaliranoo annabaajo on kon no laatora:

⁵ «Wi'u jamaa *Siyuuna on:
«E hino lando maa on ka arata e maa,
himo waddii mbabba,
himo yawi e hoore mbabun keccun,
e hoore bikkun mbabba,
himo heewi newaare.» »k

⁶ Taalibaabe ben yahi, wadī ko Iisaa yamiri be kon. ⁷ Be addoyi mbabba mban e mbabun mabba on. Be ndaddani mo concī mabbe dīn e hoore majji, o joodii dōn. ⁸ Tawi yimbe duudube e nder jamaa on no ndaddanaynoo mo concī mun dīn ka laawol, wobbē ben taya caldī ledde dēn, ndaddana mo ka laawol. ⁹ Tawi jamaa hikkornoodo yeeso e iwtirnoodo baawo Iisaa on no ewnaade, wi'a:

«Hosannaa*, yo bii Daawuuda!

Yo barki wonan oo wondō arude e innde
Joomiraado on,

darja burdo toowude wonanii ma.»^m

¹⁰ Bay wonii o naatii Yerusalaam, saare nden fow memminii, wi'i: «Ko hombo woni oo?»

¹¹ Jamaa on jaabii, wi'i: «Ko annabi Iisaa oo jeyaado Naasirata, d'un ko e nder Jaliilu.»

Fii no Iisaa Rad'ori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde

(Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48; Yhn. 2.13-16)

¹² Bay wonii Iisaa naatii ka dingiral *juulirde mawnde, o rad'ii yeeyaynoobe ton ben fow e soodaynoobe ben. O wayliti taabe wadaynoobe sensa-sensita ben, e julle yeeyaynoobe gabooji ben, ¹³ hara himo wi'ora be: «No windii: «Suudu an ndun innoyte suudu torordu Alla»,ⁿ kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!»

¹⁴ Tawi bumbe e layoobe no badaade mo ka juulirde, o sellina be. ¹⁵ Kono bay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannooobe fii Sariya on ben yi'ii kaawakeeji moyyi di o wadi d'in, e ko faybe ben ewnotoo kon ka juulirde mawnde wi'a «Hosannaa*, yo bii Daawuuda», be seytini, ¹⁶ be wi'i mo: «A nanii ko be woni wi'ude kon?»

Iisaa jaabii be: «Hiyyii, e hara haa hande on jangaali d'ii kongud'i wonde: «Ko kundule faybe ben e muynoobe ben hebirtaa mantoore?» »^p

¹⁷ O acci be d'on, o yalti saare nden, o yahi *Betanii, o waali ton.

Fii no Yibbehi kin Hud'iraa
(Mrk. 11.12-14, 20-26)

^m **21:9** 21.9 Zab. 118.25-26 ⁿ **21:13** 21.13 Isa. 56.7 ^p **21:16** 21.16 Zab. 8.3

¹⁸ Ko Iisaa yilitototoo ka saare bimbi, o weelaa.
¹⁹ O yi'i yibbehi ka laawol, o fadii ki. Kono ko kaaki tun o tawi e makki. Onsay o wi'i ki: «A rimitataa hande kadi.» E on saa'i don kisan yibbehi kin yoori.

²⁰ Bay taalibaaɓe ben yi'ii don, be naldi, be wi'i: «Ko honno kii yibbehi yooriri kisan?»

²¹ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si tawii hidon gomdini, hara on sikkitaaki, wonaa ko wadaa e kii yibbehi kon tun wadoton. Kono kadi, si on wi'ii ngoo fello yo ngo boro doo, ngo yaha ka baharu, don waday.

²² Kala ko landordon gomdinal e nder toragol Alla, on hebay.»

Lande fii Bawgal Iisaa ngal

(Mrk. 11.27-33; Luk. 20.1-8)

²³ Bawto don Iisaa naati ka juulirde mawnde. E nder ko o jannata kon, hooreɓe yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on ari, wi'i mo: «Ko e ley kongol hombo wondaa wadude don, e ko e ley kongol hombo wondaa?»

²⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere. Si on jaabike lan, onsay mi yeetoto on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde don. ²⁵ E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko honto iwri: ko ka arsi, kaa ko e neddanke?»

Kono be wi'indiri: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun hadunoo gomdinen mo? ²⁶ Si en jaabike mo-le ko e neddanke don iwri, haray hulen jamaa on.» (Ko fii fow no jogori Yaayaa wa annabaajo.)

²⁷ Onsay be jaabii Iisaa: «Men andaa!»

Kanko kadi o wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde d'un.»

Misal Yettaangal e Bibbe Dido

²⁸ Iisaa wi'i be kadi: «Ko hondun miijidon e dundoo? Hari goddo no mari bibbe dido. O wi'i arano on e ben: «Biddo an, yahu golloyaa hande ka ngesa an *wiipu.» ²⁹ On jaabii mo wi'i: «Mi woniraa!» Bawto d'un o ninsiti, o yahi ka ngesa. ³⁰ Ben mabbe badii dimmo on kadi, o yamiriri on kadi wano non. Ondon jaabii wi'i: «Mido woniri d'un, yo baaben!» Kono o yahaali. ³¹ Ko hombo e ben dido wadi faale baaba mun on?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko arano on.»

Iisaa kadi wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben attike on ka *laamu Alla. ³² Ko fii Yaayaa ariino e laawol feewungol, ronkudon mo gomdinde. Kono yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben gomdini mo. Onon non, ben yi'unoobe d'un, on tuubaano bawto d'un, gomdindon mo.»

Misal Yettaangal e Halfinaabe Ngesa Wiipu (Mrk. 12.1-12; Luk. 20.9-19)

³³ «Hedee kadi misal goo: No woodunoo jom galleejo, tutunoodo *wiipu. O howi tutateeri ndin, o jasi ngayka fii ka wiipu on oyyee, o wadi bente ka reenoowo on wona, o halfini ndi remooobe wiipu ben, o yahi safaari. ³⁴ Bay saa'i sonitugol wiipu on hewtii, o immiini kurkaadi makko haa e remooobe wiipu ben fii yo be jonnu be bibbe wiipu.

³⁵ «Kono ben remooŋe wiipu hendii dīn kurkaadi, piyi godŋo on, wari oya, be ferii godŋo goo kaaye. ³⁶ O immini kurkaadi makko goo kadi ŋurbe beya aranun dūudude, remooŋe wiipu ben wadiri ŋendon kadi wano non. ³⁷ Ka sakkitorun o immini biŋŋo makko on haa e maŋbe, himo wi'a: 'Be teddinay biŋŋo an on.' ³⁸ Kono ŋay remooŋe wiipu ben yi'ii biŋŋo on, be wi'indiri: 'Ko oo woni ronoowo on! Aree waren mo, dūn en hendoto ndondi makko ndin.' ³⁹ Onsay be nangi mo, be nabi ka ŋaawo tutateeri wiipu, be wari.»

⁴⁰ Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, nde jom tuta-teeri wiipu ndin ari, ko hondun o wadata ben remooŋe wiipu?»

⁴¹ Ben hooreeŋe jaabii mo, be wi'i: «O re'iray ben bonbe no yurmiri, onsay o halfina tutateeri ndin remooŋe goo, hara ko jonnitooŋe mo ŋiŋbe wiipu ben ka dabbunde.»

⁴² Onsay Iisaa wi'i be: «E hara on jangaali haa hande ko bindi dīn wi'i kon? Ko fii hiŋi wi'i wonde:

«Hayre nde mahooŋe ben hawkunoo nden wontii hittunde ka soŋbundu.

Dun ko e Joomiraado on iwri,
dūn no hawnii e gite men!» ʎ

⁴³ «Ko dūn wadi si mi wi'ay on, laamu Alla ngun yettitante on, ngu yedee jamaa wadayŋo ko Alla yiŋi kon. ⁴⁴ Awa kala yanudo e nden hayre, o lancoto, kala kadi mo nde yani e hoore mun, o muncoto.»p

⁴⁵ Bay hooreeɓe yottinoobe sadaka ben e *Fariisiyaabe ben nanii ñen mise, ɓe andi ko fii maɓɓe Iisaa woni wowlude. ⁴⁶ Be woni e ɗaɓɓugol feere no ɓe nangira mo, kono hari hiɓe huli jamaa on, ko fii hari jamaa on no jogori mo wa annabaajo.

22

Misal Yettaangal e Saatinaabe e Peera (Luk. 14.15-24)

¹ Iisaa yewtiri ɓe kadi misal, o wi'i ɓe: ² «Laamu Alla ngun no wa'i wa lando, waɗuɗo caatal fii peera biɗɗo mun. ³ O nuli kurkaadi makko ñin yo noddoy saatinaabe ben ka caatal. Kono tawi ben faalaaka arude. ⁴ O nuli kadi kurkaadi goo, o wi'i: «Yahee wi'on saatinaabe ben: Mi eɓɓindike fii caate ñen. Ga'oy an koy e daabeeji an fayudɗi ñin hirsama. Fow gasii. Aree ka caatal!»

⁵ Kono ɓe foygiti fii ngal caatal, ɓe yahi, oya on ka ngesa mun, godɗo on ka ngeygu mun. ⁶ Beya heddiibe nangi kurkaadi ñin, tampini, wari. ⁷ Lando on tikki. O immini suufaabe makko ben, o muloyi ben ittube ko'e, o sunni saare maɓɓe nden. ⁸ Onsay o wi'i kurkaadi makko ñin: «Caatal ngal fewndike, kono saatinanoobe ben handaa e mun. ⁹ Jooni, yahee ka ɗate-cele, saatinon kala mo yi'udon ton ka caatal!»

¹⁰ Onsay kurkaadi makko ñin yahi ka ɗate, ɓe mottindiri kala ɓe ɓe tawnoo ton, bonɓe e moyyube, haa suudu ka caatal ngal waɗata ɗon heewi yimɓe. ¹¹ Bay lando on arii yi'ugol arube tawegol ben, o haynii ɗon godɗo mo ɓornaaki

conci peera. ¹² Lando on wi'i mo: «Njaatigi an, ko honno waawirdaa arude doo, a bornaaki conci peera?» On neddo fanki. ¹³ Onsay lando on wi'i kurkaadi din: «Habbee mo juude e koyde, bugodon mo ka niwre ka buri wodfude, ka wullaandu e natindiro jiiye woni ton!» ¹⁴ Ko fii noddaabe ben no duudi, kono ko seedaabe subaa.»

*Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle
(Mrk. 12.13-17; Luk. 20.20-26)*

¹⁵ Onsay *Fariisiyaabe ben yahi, fewjodi fii no be nangira Iisaa kongudi makko din. ¹⁶ Be immiini e makko taalibaabe mabbe ben, e yimbe *Heroodu ben, ben wi'i mo: «Karamoko, meden andi ko on nundube, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga, awa kadi on denyotaako hay gooto, ko fii on burdindinaa yimbe ben. ¹⁷ Yeetee men jooni ko miijidon: E hara no haani ka men yoba lando mawdo Roomu on sagalle, kaa haanaa?»

¹⁸ Kono nde tawnoo Iisaa no andi miijooji mabbe bondi din, o jaabii be, o wi'i: «Ko fii hondun ndarndorton mi, faasiqiibe? ¹⁹ Hollee lan wuundu yobeteendu sagalle.» Onsay be yeebani mo *dinaruuru. ²⁰ O landii be, o wi'i: «Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

²¹ Be jaabii: «Ko lando mawdo Roomu on.»

Onsay o wi'i be: «Jonnitee lando mawdo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.» ²² Be naldii fii kon ko be nani, be acci mo don, be yahi.

Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal

(Mrk. 12.18-27; Luk. 20.27-40)

²³ Nden jande tigi *Sadduusiyaabe, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, ²⁴ be wi'i mo: «Karamoko'en, Muusaa no wi'i wonde si god'fo maayii, o accaali bibbe, haray minjiraawo makko on no haani yettude on keynguugo mo o acci, fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. ²⁵ Tawi no woodunoo hakkunde amen bibbe njeed'fo. Arano on jombi, maayi. Nde tawnoo o accaali jurriya, minjan makko roni debbo on. ²⁶ Dimmo on kadi woniri wano non, tammo on kadi wano non, haa be njeed'foo non be timmi. ²⁷ Bawto mabbe be fow, debbo on kadi maayi. ²⁸ Bay hari ben njeed'foo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Hid'on e nder palji, ko fii on alaa faamude bindi d'in, on alaa faamude kadi bawgal Alla ngal. ³⁰ Ko fii ka ummutal, worbe ben resataa, rewbe ben kadi resetaake, kono be wa'ay wa malaa'ikaabe ben ka kammuuli. ³¹ E on jangaali ko Alla daalani on kon fii ummutal maybe ben, wonde: ³² «Ko min woni Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba»?Ɓ Awa Alla wonaa Alla maybe ben, kono ko o Alla wurbe ben.»

³³ Jamaa hed'inoodo on ɗaldi fii janndeeji d'i Iisaa jannaynoo d'in.

Fii Yamirooje Burde Mawnude d'en

(Mrk. 12.28-34; Luk. 10.25-28)

34 Bay Fariisiyaabe ben humpitike wonde o fankinii Sadduusiyaabe ben, be mottondiri.
 35 Goddo e mabbe, waawudo fii Sariya on, landii mo dundoo fii ndarndagol mo, o wi'i:
 36 «Karamoko'en, ko yamiroore honde buri mawnude ka Sariya?»

37 Iisaa jaabii mo, wi'i: «Yo a yidir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e hakkil maa kin fow.^r 38 Ko dun woni yamiroore aranere nden e mawnde nden. 39 E hino dimmere nden ko wa mayre: Yo a yidir pokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.^{s22.39} 40 Ko e dee yamirooje doo didi Sariya on fow e annabaabe ben tippi.»

*Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda
 (Mrk. 12.25-37; Luk. 20.41-44)*

41 Nde tawnoo Fariisiyaabe ben no moobondiri, Iisaa landii be dundoo, 42 o wi'i: «Ko hondun miijidon fii *Almasiihu on, ko o jurriya hombo?»

Be jaabii mo: «Ko Daawuuda.»

43 Onsay Iisaa wi'i be: «Ko honno Daawuuda noddiri mo Joomi? Bay ko Ruuhu Allaahu on ardii mo fewndo o wi'i:

44 «Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an jaamo,

haa mi wafa aybe maa ben ka ley teppe maa.»^t

45 «Si Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on «Joomi», haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

^r 22:37 22.37 Yaj. 6.5 s22.39 22:39 Lew. 19.18 ^t 22:44 22.44 Zab. 110.1

⁴⁶ Laatii hay gooto waawaali mo jaabaade hay kongol. Gila nden jande hay gooto suusaali landaade mo.

23

*Fii no Iisaa Feliri Hooreebe Diina ben
(Mrk. 12.38-39; Luk. 11.39-52, 20.45-46)*

¹ Onsay Iisaa yewti jamaa on e taalibaabe mun ben, ² o wi'i: «Ko jannooḃe fii Sariya on ben e *Fariisiyaabe ben newnanaa jannugol fii Sariya Muusaa on. ³ Awa doḃtee, waḃon kala ko ḃe wi'i on, hara on waḃiraali wa kuude maḃḃe ḃen. Ko fii ḃe wowlay, hara ḃe waḃataa. ⁴ Hibe haḃḃa dolle tedduḃe, mettude naḃude, ḃe fawa ḃe e hoore balbe yimbe ben, hara kambe tigi ḃe faalaaka ḃe memminirde hay hoore hondu fii wallugol ḃe. ⁵ Kuude maḃḃe ḃe ḃe waḃata ḃen fow ko fii yo yimbe ben yi'an ḃe. Awa kadi hibe yaḃḃa *paaloy bindi maḃḃe koy^u, ḃe juutina binsanji conci maḃḃe.^w ⁶ Hibe yidi ndaḃḃule arane ḃen ka nafagol e saḃḃeeji arani ḃin ka juulirde, ⁷ e hiwreede ka fottirde. Hibe yidi kadi yo yimbe ben noddir ḃe karamoko'en.

⁸ Kono onon, wota on waḃu haa noddedon karamoko, ko fii ko gooto woni Karamoko mon, onon on fow ko on musiḃḃe. ⁹ Awa kadi, wota on noddu hay gooto baaba ka hoore leydi ḃoo, ko fii ko gooto woni Ben mon, ḃun-le ko on Wondo ka kammu. ¹⁰ Wota on waḃu haa noddedon yeesoojo, ko fii ko gooto woni Yeesoojo mon on, on-le ko *Almasiihu on. ¹¹ Yo ḃurdo tedduḃe on e hakkunde mon wonu kurkaadu mon. ¹² Ko fii

^u 23:5 23.5 Yap. 6.8 ^w 23:5 23.5 Ada. 15.38

mawnintiniido woo jippinoyte, jippindo hoore mun woo kadi mawninoyte.

¹³ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon falande yimbe ben laamu kammu ngun, hara on naatataa, on accataa faalaabe naatude ben naata.

¹⁴ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon jatta galleeji keynguube, hidon juutina julde fii yiingo. Sabu d'un on heboyay jaawooje burde sattude.

¹⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, d'un ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon jinda ka baharu e ka leydi fii silmingol gooto. Nde on silmi, wadon mo bid'do jahan-nama nde laabi didi buri ko mon kon!

¹⁶ «Bone wonanii on, yo bumbe dowoobe, wi'a: «Si god'do woondirii *juulirde mawnde nden, haray hinaa huunde. Kono si god'do woondirii kanje juulirde mawnde nden, haray d'un farlike mo.» ¹⁷ Ko onon yo njofoobe e bumbe! Ko hondun buri mawnude hakkunde kanje den e juulirde mawnde labbinnde kanje den nden?

¹⁸ Maadun hidon wi'a: Si god'do woondirii *layyorde nden, haray d'un hinaa huunde, kono si god'do woondirii ko sakkaa kon ka hoore layyorde, haray d'un farlike mo. ¹⁹ Ko onon yo bumbe, ko hondun buri mawnude hakkunde ko sakkaa kon e layyorde labbinaynde ko sakkaa kon? ²⁰ Awa, kala on woondirdo layyorde nden, haray o woondirii nde, kayre e kala ko woni e mayre. ²¹ Awa kadi kala woondirdo juulirde

mawnde nden, haray o woondirii nde, kayre e Hodufdo e mayre on. ²² Kala woondirdo kammu ngun kadi, haray o woondirii jullere laamu Alla nden e Joodiido e mayre on.

²³ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannooɓe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon ittana naana e suukooran e jamaku farilla, hara hidon welsindanii ko buri hittude kon ka Sariya, dun ko peewal ngal e yurmeende nden e sella-findeyaagal ngal. Hara-le ko dun haanunodon jukkude, tawa kadi on welsindaaki e ko heddii kon. ²⁴ Ko onon yo bumbe dowoobe, sukkitoobe buubii ka yarata, hara-le on moday ngelooba!

²⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannooɓe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay ko baawo miranji din tun labbinton, hara hidi heewi miile e angal waawugol hoore mun.

²⁶ Ko onon yo Fariisiyaabe bumbe, adee labbinon taho nder miranji din, fii no baawo on kadi laabira.

²⁷ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannooɓe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon wa'i wa genaale rawninaade fotude e kene, hara nder majje on no heewi tew yi'e maybe e kala noone tuundi. ²⁸ Onon kadi ko nii! Ka kene hidon wa'ani yimbe ben wa feewube, kono hara ka nder hidon heewi faasiqankaaku e angal peewal.

²⁹ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dun ko onon jannooɓe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon maha maandina genaale annabaabe ben, para kadi maandeeji genaale feewube ben,

³⁰ hara kadi hidon wi'a: «Si tawno meden woodanoo e tawnde baabiraabe amen ben, men wontidataano e mabbe fii hibbugol yiiyan annabaabe ben.» ³¹ Ko nii wondon seeditorde e hoore mon tigi, wonde ko on biɓbe ben warunooɓe annabaabe ben. ³² Awa juurinee sariyaare baabiraabe mon ben!

³³ «Ko onon, yo bolle, iwdi kuura! Ko honno non dadirton donkinireede jahannama?» ³⁴ Ko ɗun wadɗi si mido naɓande on annabaabe e faamube e jannoobe, waroyon wobbe, fempon wobbe, foccon beya ka juulirde mon, cukkodon be gila e saare hebi e saare, ³⁵ fii yo yiiyan kala feewuɗo hibbaadan yantu e hoore mon, ɗun non ko gila e yiiyan Haabiila ɗan, on feewuɗo, haa addani e yiiyan Zakariyaa, oo biɗɗo oo wi'eteeɗo Berekiiya, on mo warunodon hakkunde layyorde nden e juulirde mawnde nden, ³⁶ ko fii ka haqiiqa mi andinii on, ɗun fow yantoyay e hoore nguu jamaanu.

³⁷ «Ee Yerusalaam! Ee Yerusalaam! Ko an yo saare sahinbinoore annabaabe, wariroore nelaabe e mun kaaye! Ko haa honto mi faalanoo moobude bee faybe maa wano gertogal moobirta coppi e ley gabitti mun, e hin-le on jabaali ɗun!» ³⁸ Awa nokkuure mon nden eggaama, nde caabii! ³⁹ Ko fii mi andinii on, on yiitataa lan haa pande wi'oyton: «Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!» »Y

24

*Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on
(Mrk. 13.1-2; Luk. 21.5-6)*

¹ Bay wonii Iisaa fokkitii yaltude ka *juulirde mawnde, taalibaabe makko ben badii mo fii hollugol mo darnoodi juulirde nden. ² Kono o jaabii be, o wi'i: «On yi'ii d'un fow? Ka haqiiqa mi andinii on, hay hayre e hoore hayre luttooytaa d'oo ko lancaaka.»

³ Onsay o joodoyii ka Fello *Zaytuuni. Taalibaabe ben ari tawi mo e gundoo, be wi'i mo: «Yeetee men, ko honde tuma d'un wad'oyta, e ko hondun wonoyta maande aroygol mon ngol e lannoode aduna on?»

⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Reenee fii wota gooto faljin on, ⁵ ko fii buy aroyay baarora innde an nden, hara no wi'a ko kapun woni *Almasiihu on. Awa ben faljinoyay yimbe duudube. ⁶ On nanoyay kadi fii hareeji no wowlee, e haalaaji fii gereeji. Awa wota on hulu, ko fii bee d'un wada. Kono hinaa d'on wonata lannoode nden.

⁷ Hareeji kadi wad'oyay hakkunde leyyi d'in. Laamateerijji d'in kadi immondirana, nokkeeli goo heegeeji wada, kapun e dimbande leydi.

⁸ Kono ko d'un fow wonata fud'doode sattendeeji nanditaydi e muuseendi nata d'in.

⁹ «Awa be wattoyay on e juude tampinoobe ben, be wara on. Leyyi d'in fow kadi apa on sabu innde an nden. ¹⁰ Buy seloyay gomdinal ngal, be janfondira, be apindira. ¹¹ Awa waditiibe annaba duudube yaltitoyay, be faljina yimbe buy. ¹² Sabu beydagol angal peewal ngal, giggol duudube d'uytoyto, ¹³ kono kala jajniido haa ka lannoode, o dandoyte. ¹⁴ Oo Kibaaru Moyyo fii

*laamu Alla ngun feppinte e aduna on fow, fii no leyyi dīn fow nanira seeditoore nden. Ko onsay aduna on lannata.

¹⁵ «Awa, nde yi'udon huunde harmunde caabinaynde nde annabi Danu'iila wowlunoo fii mun nden daakanike nokkuure hormorde nden wooy, (haray yo jangoowo on faamu), ¹⁶ onsay yo hodube ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle.

¹⁷ On wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano ko woni kon ka nder suudu. ¹⁸ On wondo kadi ka ngesa wota yiltito fii yettugol dolokke mun on. ¹⁹ E nder den balde den, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben.

²⁰ Awa toree fii wota ndun dogudu mon ardu ndungu maa e *jalaande fowteteende e mun nden. ²¹ Ko fii onsay satteende mawnde waday, nde sifa mun wadaali gila aduna dawī haa hande, e nde buri mun waditataa han kadi.

²² Si tawno den jalaade rabbindinanooka, hay gooto dadataano. Kono sabu subaabe ben, den jalaade rabbindinte.

²³ «Awa si goddo aru on e wi'oyde wonde: «Almasiihu on no doo!» maa «himo daa!», wota on hoolo mo. ²⁴ Ko fii waditiibe almasiihu e waditiibe annaba feepoyay, be wadoya maandeji njani e kaawakeeji fii no be faljinira hay subaabe ben, si no gasaynoo. ²⁵ Awa mi *hitanike on fii dūn.

²⁶ «Awa si be wi'ii on: «E hino himo ka wulaa», wota on yahu, maa: «Himo ka nder cuudi», wota on hoolo! ²⁷ Awa ko wano mayande mayirta non iwra ka funnaange, jalba haa ka hirnaange,

ko wano non ardu *Bii-Aaden on woniroyta.
²⁸ Ko ka ko maayi kon woni woo, jigaaje den moobotoo.

²⁹ «Kisan bawto satteende den jalaade, «Naange ngen nibbitay, tawa lewru ndun jal-bataa, koode den ka kammu kadi yana, ko tiidfi kon ka kammu kadi dimboyoo.»^Z

³⁰ «Ko onsay maande Bii-Aaden on feepata ka kammu, bolondaaaji din fow ka hoore leydi fesa, be yi'oya non Bii-Aaden on no ara e duule iwrude ka kammu, hara himo arda e bawgal e mangural mawngal. ³¹ Onsay o nuliroya malaa'ikaabe makko ben hito moolanaango *li-ital, be mooba subaabe makko ben, gila fun-naange hebi hirnaange e gila nano hebi jaamo, gila ka kammuuli din fudfi haa ka di haafi.

³² «Yo misal yibbehi kin wonan on gandal. Nde caldi makki din heccidiri, di wiliti, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. ³³ Ko wano non kadi, no yiirudon dii piiji fow no wafa woo, haray andee wonde Bii-Aaden on badike ka dambugal. ³⁴ Ka haqiiqa mi andinii on, dun fow wafay ado nguu jamaanu feyyude. ³⁵ Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an din feyyataa.»

*Fii Hebulanagol Saa'i Artoygol Bii-Aaden on
 (Mrk. 13.32-37; Luk. 17.26-36)*

³⁶ «Kono hay gooto andaa fii nden jalaande e on saa'i, hinaa hay malaa'ikaabe ben ka kam-muuli, hinaa hay Bidfo on, kono ko Baabaajo on tun andi fii nden jalaande e on saa'i. ³⁷ Ko

^Z **24:29** 24.29 Isa. 13.10 e 34.4

wadunoo kon fewndo jamaanu Nuuhu, wadoyay kadi ka jalaade ado artugol Bii-Aaden on. ³⁸ Ko fii, e dee jalaade ado waamere nden wadude, hari yimbe ben no paamaynoo yara, no jomba jombanee, haa jande Nuuhu naatunoo ka laana. ³⁹ Be sogitaaki hay huunde haa nde waamere nden arnoo, nde yooli be be fow. Ko wano non woniroyta ardu Bii-Aaden on.

⁴⁰ «Onsay yimbe diido wondube e ngesa woota, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ⁴¹ Wano non kadi, rewbe diido wonbe unidude, goddo e mabbe yettete, oya on lotta. ⁴² Awa wattanee yiila, ko fii on andaa ko e jalaande honde Joomiraado mon on aroyta. ⁴³ Ko fii andee fota, si tawno jom galle no andunoo nde ngujo on araynoo wujjugol e nder jemma on, o wat-tanayno yiila, hara o accaali galle makko den fusee. ⁴⁴ Ko dun wadi, onon kadi hebilee, ko fii Bii-Aaden on aroyay e saa'i nde on sogitaaki.»

*Fii Golloowo Holniido e Golloowo Bondo
(Luk. 12.41-48)*

⁴⁵ «Hara ko jiyaado hombo reeniido holniido woni ko jom mun halfinta neemingol kurkaadi mun din e saa'i haanudo? ⁴⁶ Maloore wonanii on jiyaado, mo jom mun ari tawi no jokkiri non. ⁴⁷ Ka haqiiqa mi andinii on, o halfinay mo jawle makko den fow. ⁴⁸ Kono si tawii on jiyaado ko bondo, wi'oowo: «Jom an neebii araali», ⁴⁹ onsay, o nangana tilfugol dimmoobe makko ben, hara kanko himo jaama yarida e mandiloobe ben, ⁵⁰ jom on jiyaado aray nde on jiyaado sabbaaki mo, e saa'i mo o sogitaaki, ⁵¹ o letta mo lette

sattude, o wada mo ka faasiqiiɓe ben wadeteet
ton, ka wullaandu e ɗatindiro jiiye woni ton.

25

Misal Yettaangal e Jiwɓe Sappo

¹ «Awa laamu kammu ngun no wa'i wa nde
jiwɓe sappo yetti lampuuji mun, yahi fii fot-
toygol e jom jomba. ² Tawi njowo e maɓɓe ko
njofoobe, beya njowo ko faamuɓe. ³ Ko njofoobe
ben yettata lampuuji mun ɗin, ɓe ronki naborde
nebban ko ɓe hubɓinira ɗi, ⁴ kono faamuɓe ben
kaɗun ardi e lampuuji e tindohoy nebban. ⁵ Nde
tawnoo jom jomba neebii, fow soyyii ɗaanii.

⁶ «Bay wonii tumbere jemma, ewnaa: «E hino
jom jomba! Yaltee fii jabɓagol mo!» ⁷ Onsay
ben jiwɓe immii, ɓe eɓɓindanii lampuuji maɓɓe
ɗin. ⁸ Njofoobe ben wi'i faamuɓe ben: «Okkoree
men nebban, ko fii lampuuji amen ɗin no e fii
ɗaanagol!» ⁹ Faamuɓe ben jaabii ɓe, wi'i: «Oo'o,
ɗan yonataa! Yahee soodoyon ka yeeyooɓe ben.»

¹⁰ «Fewndo ko ɓe yahi soodoygol, jom jomba
hewti. Hebulinoobe ben naatidi e makko ka
peera, baafe ɗen ombaa. ¹¹ Bay nettii, beya
jiwɓe kadi ari, ɓe wi'i: «Kooɓoojo, Kooɓoojo,
udditanee men!» ¹² Kono o jaabii ɓe, o wi'i: «Ka
haqiiqa, mi andaa on!» »

¹³ Onsay Iisaa wi'i: «Awa wattanee yiila, ko fii
on andaa jalaande e saa'i nde mi arata.»

Misal Yettaangal e Kurkaaduube Tato (Luk. 19.11-27)

¹⁴ «Laamu Alla ngun no wa'i kadi wa nedɗo
fokkitudo safaari. O noddi kurkaaduube mun, o

halfini be jawle makko den. ¹⁵ O jonni godfo on *talanji jowi, o jonni oya talanji didi, o jonni tammo on talanru wooturu, mo bee e taaqa mun, onsay o yahi e safaari makko. ¹⁶ Don kisan hendiido talanji jowi din yahi gollitiroyi di, o heboyi talanji jowi e hoore majji. ¹⁷ Wano non kadi hendiido talanji didi on, o hebi e hoore majji talanji didi. ¹⁸ Kono hendinoodo talanru wooturu on, o yahi, o jasi ngayka, o iri mbuudi jom makko din.

¹⁹ «Bay neefoyii, jom ben kurkaaduube arti. O landitii be ko honno be golliri. ²⁰ Hendinoodo talanji jowi on badii, o addidi di e talanji jowi goo kadi, o wi'i: «Koohoojo, on acciranno talanji jowi, awa e hino talanji jowi kadi ko mi hebi e hoore majji kon.» ²¹ Jom makko wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujoo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadete e hoore ko duudi. Weltodu e jom maa!»

²² «Hendinoodo talanji didi on kapun kadi badii, wi'i: «Koohoojo, on acciranno talanji didi, e hino talanji didi ko mi hebi e hoore majji kon.»

²³ Jom makko wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujoo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadete e hoore ko duudi. Weltodu e jom maa!»

²⁴ «Hendinoodo talanru wooturu on kapun kadi badii, wi'i: «Koohoojo, bay mido andunoo ko a neddo sattudo fii, sonitoowo ko a aawaa e wa'owo ko a sankaa, ²⁵ mi huli, mi yahi, mi iroyi talanru maa ndun ka nder leydi. E hino ndu, jabu ko jeydaa kon.»

²⁶ «Jom makko jaabii mo wi'i: «Ko an yo jiyaado bondo puydo! E hida andunoo mi sopitay ko mi aawaa, maa mi wa'ay ko mi sankaa? ²⁷ Awa, hida haanunoo accude mbuudi an din e juude gollitiroobe di bena, dun, nde mi artunoo woo, mi hettayno di mi jeynoo din e hoore tono!»

²⁸ «Onsay jom makko wi'i: «Jabitee di e juude makko, jonnon di oo jogiido talanji sappo din! ²⁹ Ko fii ko mardo on beydantee haa duuda, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ³⁰ Awa, jiyaado fussaaqiijo on, bugee mo ka niwre ka bure woddude, ka wullaandu e natindiro jiiye woni ton!» »

Fii Naawoore Sakkitorde nden

³¹ «Tuma *Bii-Aaden on ardoyi e mangu-ral mun ngal, wondude e malaa'ikaabe ben fow, o joodoyto ka jullere makko laamu dar-jinnde. ³² Onsay leyyi din fow mottindirte yeeso makko. O sendindira yimbe ben, wano ngaynaako sendindirirta baali e be'i. ³³ O wadira baali din ka sengo makko paamo, be'i din ka sengo makko nano.

³⁴ «Onsay Lando on wi'ay wonirbe ka sengo mun paamo ben: «Aree, yo be Ben an barkini! Hendodon ndondi laamateeri ebbananoondi on ndin gila ka fuddoode aduna on. ³⁵ Ko fii mi weelano, okkordon mi ko mi paama, mi donfano, okkordon mi ko mi yara, mi wonno

a **25:27** 25.27 Accugol mbuudi e «juude gollitiroowo di on», no firi wallingol di ka «banki».

kodo, wernudon mi, ³⁶ mi holi, holtindon mi, mi jawi, dankidon mi, mi sokaa, ndaarudon mi.›

³⁷ «Onsay feewube ben jaaboyto mo, wi'a: ›Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, men okkor-maa ko jaamaa, maa ka dondadaa, men okkor-maa ko yaraa? ³⁸ E ko honde tuma men yi'u-maa ko a kodo, men wernu-maa, e ka holudaa, men holtin-maa? ³⁹ E ko honde tuma men yi'u-maa hida nawni, maa hida sokii, men yahi e maa?› ⁴⁰ Onsay Lando on jaaboto be, wi'a: ›Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadanii dun burdo fandude e musibbe an ben, tawi ko min wadandon dun.›

⁴¹ «Bawto dun o wi'a wontirbe ka nano makko ben: ›Pottitee lan, yo hudaabe, yahee ka yiite poomayankeewe ebbanaange Ibuliisa e malaa'ikaabe mun. ⁴² Ko fii mi weelano, on okkoraano lan ko mi jaama, mi dondaa, on okkoraali lan mi yara, ⁴³ mi woni kodo, on wernaali lan, mi holi, on holtinaali lan, mi nawni, mi sokaa, on ndaaraali lan!›

⁴⁴ «Onsay kambe kadi be jaaboyto, be wi'a: ›Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, maa hida dondaa, maa ko a kodo, maa hida holi, maa hida nawni, maa e kaso, men wallaali ma?›

⁴⁵ «Onsay o jaaboyto be, o wi'a: ›Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadanaali dun goddo e bee burbe fandude, tawi ko min woni on wadanaali dun!› ⁴⁶ Ben non nawrete ka lette poomayankeeje. Kono feewube ben nawrete ka *ngurndan poomayankejan.»

26

Fii no Hooreebe Diina ben Haldiri Janfagol Iisaa

(Mrk. 14.1-2; Luk. 22.1-2; Yhn. 11.45-53)

¹ Bay wonii Iisaa gaynii dīn yewtereēji fow, o wi'i taalibaabe makko ben: ² «Hidon andi si balde didi feyyi, *Juldeere Yawtaneede nden waday, awa *Bii-Aaden on wattete e joge fii yo o fempe e *leggal altindiraangal.»

³ Tawi onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on no moobondiri ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on, dūn ko oo wi'eteedo Qayaafa. ⁴ Be haldi nangirgol Iisaa yoyre, be wara. ⁵ Kono fow e mun be wi'i: «Hinaa ka fewndo juldeere, fii wota murtaldu wadu e hakkunde jamaa on.»

Fii no Debbo Juuriri Nebban ka hoore Iisaa

(Mrk. 14.3-9; Yhn. 12.1-8)

⁶ Nde tawnoo Iisaa no ka saare *Betanii, ka suudu Sim'uunu, oo nawnunoodo damajan, ⁷ debbo ari tawi mo kanko Iisaa. Tawi on debbo no jogii tindohun hayre daneere tew angiri satta-cogguuri. Wa fewndo ko Iisaa joodii fii nafagol, kanko debbo on o juuri angiri ndin ka hoore Iisaa.

⁸ Bay wonii taalibaabe ben yi'ii dūn, be seytini, be wi'i: «Ko hondun woni nafa ndee bonnere?» ⁹ En waawayno yeeyude ndii angiri ko satti, jonna coggu mayri on miskinbe ben.»

¹⁰ Bay Iisaa andii dūn, o wi'i be: «Ko hondun sattinanton oo debbo? Ko fii ko kuugal moyyal o wadanimmi. ¹¹ Miskinbe ben kan, hidon wondi e maβbe soono woo, kono min, on wondataa e an

soono woo. ¹² Ko o hibbiri ndii angiri ka bandu an, ko fii no mi hebulanora surreede. ¹³ Ka haqiiqa mi andinii on, kala ka oo Kibaaru Moyyo fejjinaa e aduna on, fii koo ko oo debbo wadi kadi sifete, o anditanee.»

Fii no Yudaasi Janfori Iisaa

(Mrk. 14.10-11; Luk. 22.3-6)

¹⁴ Onsay goddo e *sahaabaabe Iisaa ben sappoo e dido, dun ko Yudaasi Iskariiyu, yahi ka hooreebe yottinoobe sadaka ben, ¹⁵ o wi'i: «Ko hondun waawoton mi okkude, mi watta Iisaa e juude mon?» Be limani mo tammaaji cappande tati kaalisi.^b ¹⁶ Gila ontuma himo dabbude feere no o wattira Iisaa e juude mabbe.

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden

(Mrk. 14.12-26; Luk. 22.7-23; Yhn. 13.21-30)

¹⁷ Ka pallal aranal *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den, taalibaabe ben ari, wi'i Iisaa: «Ko honto faaladon yo men moyyanoy on nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

¹⁸ O jaabii be, o wi'i: «Yahee ka saare haa ka kaariijo, wi'on mo: «Karamoko'en wi'ii woo: Saa'i mabbe on badike, ko ka mon be juulidata e taalibaabe mabbe ben Juldeere Yawtaneede nden.» »

¹⁹ Taalibaabe ben wadoyi ko Iisaa yamiri be kon, be moyyini nafakka juldeere nden.

²⁰ Bay nibbii, kanko Iisaa o badii fii nafagol, wondude e sappoo e didoobe ben. ²¹ E nder ko be jaamata kon, o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, goddo e mon janfoto lan.»

^b 26:15 26.15 Zak. 11.12

²² Be aani fota. Onsay mo bee e maɓɓe woni e wi'ugol mo: «E hara Koohoojo, ko min?»

²³ O jaabii ɓe, o wi'i: «Ko on mo mi yollidi jungo e miran gooto janfotoo lan. ²⁴ Awa Bii-Aaden on no yahude wano fii makko windori non, kono bone wonanii on janfotoodo Bii-Aaden on. Ko ɓurnoo moyyande on nedɗo ko si o jibinanooka!»

²⁵ Onsay Yudaasi, ɗun ko janfotoodo mo on, yetti haala kan, wi'i: «Karamoko'en, e hara ko min?»

Iisaa jaabii: «Ko wano wi'irdaa non!»

²⁶ E nder ko ɓe jaamata kon, Iisaa yetti bireedi. Bay o gaynii du'aade, o tayiti, o jonni taalibaabe ɓen, e hoore himo wi'a: «Jabee jaamon, ɗundoo ko bandu an ndun nii.»

²⁷ O yetti kadi jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o jonni ɓe, e hoore himo wi'a: «On fow yaree. ²⁸ Ko fii ɗun ko yiiyan an ɗan nii, yiiyan *ahadi hibboyteedan ɗan fii yaafuyee junuubaaji ɗuudube. ²⁹ Mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram ɓiɓɓe *wiipu haa pande mi yaridoyta e mon njaram wiipu kesan ka laamateeri Baaba an.» ³⁰ Bay wonii ɓe beytii beyti Zabuura, ɓe yahi ka Fello *Zaytuuni.

Fii no Iisaa Hiitori fii Yeddannde Petruusu nden (Mrk. 14.27-31; Luk. 22.31-34; Yhn. 13.36-38)

³¹ Onsay Iisaa wi'i ɓe: «E nder oo jemma, on fow on selay lan, ko fii no windii: «Mi waray ngaynaako on, wuro baali ngon saakoo.»^C ³² Kono

^C **26:31** 26.31 Zak. 13.7

tuma mi immintinaa, mi hikkanto on yeeso, tawoyon mi Jaliilu.»

³³ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Hay si fow selay on, min non mi selataa on few.»

³⁴ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii ma, e oo jemma tigi, ado ndonto yoggude, haray a yeddii fii an laabi tati.»

³⁵ Petruusu jaabii mo kadi, wi'i: «Hay si tawii bee mi maayida e mon, mi yeddataa fii mon few!» Taalibaabe ben fow kadi wi'iri non.

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee don Jatsaymaani

(Mrk. 14.32-42; Luk. 22.39-46)

³⁶ Bawto dun Iisaa yaadi e maɓbe e ndee nokkuure wi'eteende *Jatsaymaani, o wi'i taalibaabe ben: «Joodee doo haa mi wodditoo fii toragol.» ³⁷ O nabori Petruusu e fiɓbe Zabadii ben dīdo. Onsay o fuddii heɓude annde e sokola, ³⁸ o wi'i be: «Wonkii an kin no aani haa e mayde. Wonee doo, hiiren.»

³⁹ Onsay o yahi yeeso seeda, o sujji, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si no gasa, yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on waɗu, kono yo faale maa on waɗu.»

⁴⁰ O artoyi e taalibaabe ben, o tawi be daanike. O wi'i Petruusu: «Jaka on waawaali hiiridude e an hay saa'i gooto? ⁴¹ Hiiree torodon fii wota on naatu e jarrabi. Wonkii kin no yidfi waɗugol ko moyyi, kono bandu ndun no lo'i.»

⁴² O wodditii be kadi dimmun, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si tawii gasataa ka kun jardukun tampere pottito lan, hara mi yaraali

kun, yo faale maa on wadu.» ⁴³ O artoyi kadi, o tawi be daanike, ko fii hari gite mabbe den teddi. ⁴⁴ O acci be don, o yahi, o wodditii be kadi, o torii kadi tammun, o fillitii din kongudi.

⁴⁵ Onsay o arti e taalibaabe ben, o wi'i be: «E on daani kadi, fowtidon? Awa jooni saa'i on badike, Bii-Aaden on no watteede e juude junuubanke'en. ⁴⁶ Immee mahen, ko fii wondo janfaade lan on badike!»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mrk. 14.43-50; Luk. 22.47-53; Yhn. 18.3-12)

⁴⁷ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri Yudaasi, tawdaado e sappoo e didoobe ben, hewtidii e jamaa duududo jogiido kaafaaje e bedi, immorde e hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on. ⁴⁸ Tawi wondo mo janfaade on wadaniino be ndee maande doo, o wi'i: «Mo mi hirbii woo, haray ko on. Nangee mo.» ⁴⁹ Tun o badii Iisaa, e hoore himo wi'a: «On jaaraama karamoko'en!» Onsay o hirbii mo.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo: «Gido an, wadu ko ardaa wadugol kon.» Onsay ben yimbe badii, fawi Iisaa juude, be nangi mo. ⁵¹ Tun, goddo e wondunoobe e Iisaa ben fonti jungo, sorti kaafa mun kan, o soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru ndun. ⁵² Onsay Iisaa wi'i mo: «Wattu kaafa maa kan ka ka wonnoo don, ko fii yettufe kaafa ben fow, ko kaafa mulirtee. ⁵³ Kaa a sikku mi waawataa toraade Ben an ballal, o addanammi kisan buri koneeli sappoo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kono si dun wadii, haray ko honno ko bindi din wi'i kon laatorta? Bay ko di wi'i kon ko nii haani wonirde!»

⁵⁵ Onsay Iisaa wi'i jamaa on: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi fii nangugol lan, wa si ko ngujo arandon? E hin-le pande woo mido joodii ka *juulirde mawnde, mido janna, on nangaali lan. ⁵⁶ Kono d'un fow ko wadiri ko fii ko annabaabe ben windunoo kon yo laato.» Onsay taalibaabe ben fow acci mo d'on, dogi.

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben (Mrk. 14.53-65; Luk. 22.54, 22.63-71; Yhn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Onsay nangube Iisaa ben nabi mo ka yottinoowo mawdo sadaka on, d'un ko Qayaafa, ka jannooɓe fii Sariya on e mawɓe ben mottondiri d'on. ⁵⁸ Tawi Petruusu no iwtiri ɓaawo makko ka wodditii haa ka tata yottinoowo mawdo sadaka on. O naati, o joododi e aynooɓe ben fii andugol ko honno d'un wattinirta.

⁵⁹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjoobe ben fow no dabɓa seedeɗi fenaandeeɗi goo e hoore Iisaa fii no be warira mo, ⁶⁰ kono be hebaali, fii kala seeditotoobe penaale duudube arii.

Kono ɓawto d'un yimɓe diɗo ari, ⁶¹ be wi'i: «Oo wi'ii no waawi lancude juulirde Alla mawnde nden, darnitoo nde e nder balɗe tati.»

⁶² Onsay yottinoowo mawdo sadaka on immii, wi'i mo: «A jaabotaako hay huunde e ko bee woni seeditaade e hoore maa kon?» ⁶³ Kono Iisaa fanki. Yottinoowo mawdo sadaka on wi'i mo: «Mi woondinirii ma Alla Wuurudo on, yeeto men si ko an woni *Almasiihu on, d'un ko *Bidɗo Alla on.»

⁶⁴ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ko wano wi'irdaa non. E hoore d'un mi andinii on, gila jooni on yi'ay Bii-Aaden on no joodii ka sengo jaamo Jom Bawgal on, no arda e duule iwrude ka kammu.»

⁶⁵ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on seeki concii mun d'in, wi'i: «O hoyonii Alla! Ko seedeeji hondii kadi faaladen? On nanii hoyre makko nden! ⁶⁶ Ko hondun sikkudon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Himo foddi e mayde!»

⁶⁷ Onsay be tutti mo ka yeeso, be uttii mo, wofbe ben bantii mo ⁶⁸ e hoore hibe wi'a: «Ko an yo Almasiihu, hotto ko hombo luubi-maa!»

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mrk. 14.66-72; Luk. 22.54-62; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Onsay tawi Petruusu no joodii ka nder tata. Debbo kurkaaduujoo ari badii mo, wi'i: «An kadi hida wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Jaliilu.»

⁷⁰ Kono o yeddi yeeso fow, o wi'i: «Mi andaa ko wondaa wowlude!»

⁷¹ Wa ko o fokkitiri ka dambugal njanal, debbo kurkaaduujoo goo kadi yi'i mo, wi'i wonnoobe don ben: «Oo no wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

⁷² O yeddi kadi e nder woondoore, o wi'i: «Mi andaa oo neddo!»

⁷³ Bay nettii seeda, wonnoobe don ben badii, wi'i Petruusu: «Ka haqiqa ko a goddo e mabbe, ko fii haala maa kan no holli iwdi maa ndin.»

⁷⁴ Onsay o woni e huditagol woonda, wi'a: «Mi andaa oo neddo!» Tun, ndontoori ndin yoggi. ⁷⁵ Petruusu anditi kisan kongol ngol Iisaa wi'unoo mo ngol, wonde: «Ado ndonto yoggude,

a yedday fii an laabi tati.» Onsay o yalti ka yaasi, o wulli wullaandu sattundu.

27

Fii no Iisaa Nabiraa ka Pilaatu

(Mrk. 15.1-15; Luk. 23.1-7, 13-25; Yhn. 18.28-40)

¹ Bay weetii, hooreeɓe *yottinoobe sadaka ben fow e mawɓe jamaa on fewjodi fii no ɓe warira Iisaa. ² Bay wonii ɓe haɓɓii mo, ɓe nabi mo, ɓe watti e juude Pilaatu, ɗun ko hooreejo diiwal ngal.

Fii no Yudaasi Wartori

(Sah. 1.18-19)

³ Bay Yudaasi janfiido mo on tawii Iisaa happanaama wareede, o ninsi, o natti tammaaji cappande tati kaalisi ɗin ka hooreeɓe yottinoobe sadaka ben e ka mawɓe ben, ⁴ e hoore himo wi'a: «Mi wadii junuubu, fawugol mo bonnaa mayde.»

Be jaabii mo, ɓe wi'i: «Haaju amen e ɗun? Dun ko haaju maa!»

⁵ Onsay Yudaasi bugii tammaaji kaalisi ɗin ka nder *juulirde mawnde, o iwi ɗon, o yahi, o wengitoyii.

⁶ Hooreeɓe yottinoobe sadaka ben moobiti tammaaji kaalisi ɗin, ɓe wi'i: «Dagaaki ka ɗi wattee ka marirde laabunde, ko fii ko ɗi coggu yiiyan.» ⁷ Bay wonii ɓe fottanii, ɓe yetti ɗin mbuudi, ɓe soodi ngesa mahoowo paya fii ko wona berɗe hoɓɓe. ⁸ Ko ɗun wadi si mban ngesa no wi'ee haa hande Ngesa Yiiyan. ⁹ Ko nii ko annabi Yeremiiya wi'unoo kon laatori,

wonde: «Be yettii tammaaji cappande tati kaal-isi dīn, dūn ko mbuudī dī *Isra'iilayankeebe ben fottunoo yobugol fii makko dīn, ¹⁰ be soodii dī ngesa mahoowo paya, wano Joomiraado on yamirirnoo lan non.»^d

Fii no Pilaatu Landori Iisaa

(Mrk. 15.2-15; Luk. 23.2-5, 13-25; Yhn. 18.29-40)

¹¹ Bay wonii Iisaa bannaama yeeso hooreejo diiwal ngal, kanko hooreejo on o landii mo, o wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo: «Ko wano wi'irdaa non.»

¹² Kono o jaabaaki huunde e ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben toopata mo kon.

¹³ Onsay Pilaatu landii mo, wi'i: «A nanaali koo ko be woni seeditaade e hoore maa fow?»

¹⁴ Kono Iisaa jaabaaki mo hay huunde e dūn. Dun ṇaldini hooreejo diiwal ngal fota.

¹⁵ Tawi juldeere kala, hooreejo diiwal ngal no woowi accitande be kasoojo gooto, mo jamaa on torinoo fii mun woo. ¹⁶ Hari hibe marnoo kasoojo andanoodo fii mun, wi'eteedo Barabaasi.

¹⁷ Nde tawnoo hibe moobondiri, Pilaatu landii be, o wi'i: «Ko hombo e bee faaladon yo mi accitan on? Ko Barabaasi kaa ko Iisaa, wi'eteedo *Almasiihu on?» ¹⁸ Ko fii hari himo andunoo ko sabu nawliigu be wafiri Iisaa e joge.

¹⁹ Wa fewndo ko o joodii himo jaawude ka jaawirdu, beyngu makko nuli e makko, wi'i: «Wota a ukko e fii oo feewudo, ko fii hande mi tampii fota e koydol fii makko.»

^d **27:10** 27.10 Yer. 18.2-3 e Zak. 11.12-13.

20 Kono hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓen e mawɓe ɓen yuuni jamaa on tortagol Barabaasi, ɓe wara Iisaa. 21 Onsay hooreejo diiwal ngal yetti haala kan, wi'i ɓe: «Ko hombo e hakkunde ɓee dɗo faalaɗon yo mi accitan on?»

Be jaabii: «Ko Barabaasi!»

22 Pilaatu wi'i ɓe kadi: «Ko hondun non mi wadata Iisaa, oo wi'eteedo Almasiihu?»

Fow jaabii: «Ko yo o fempe!»

23 Kanko hooreejo diiwal ngal, o wi'i: «Hara ko bone hombo oo wadi?»

Be ɓurti ewnaade, wi'a: «Yo o fempe!»

24 Bay Pilaatu tawii alaa waawude huunde, awa kadi murtaldu ndun ɓeydoto woni, onsay o yetti ndiyan, o soodii e tawnde jamaa on, o wi'i: «Min mi tawetaake e hibbugol yiiyan oo ɗan! Dun ko onon wonani!»

25 Onsay jamaa on fow jaabii, wi'i: «Si men toopu mo, yo yiiyan makko ɗan hibbitu e hoore amen, e hoore ɓiɓɓe amen ɓen kadi!»

26 Bawto ɗun, Pilaatu accitani ɓe Barabaasi. Bay wonii Iisaa gaynaama focceede, kanko Pilaatu o watti mo e juude maɓɓe fii yo o fempe.

Fii no Suufaabe ɓen Wadiri Iisaa Jalnori

(Mrk. 15.16-20; Luk. 23.11; Yhn. 19.2-3)

27 Onsay suufaabe hooreejo diiwal ngal nabi Iisaa ka nder suudu laamu, ɓe mottindiri dental suufaabe ɓen fow, ɓe hunditi mo. 28 Be ɓorti mo concɗi ɗin, ɓe ɓorni mo dolokke boɗeejo.^d 29 Be sacci katanwol bulle, ɓe wadi ka hoore makko, ɓe tambini mo kalinwol ka jungo makko jaamo.

^d 27:28 27.28 Ko dolokke boɗeejo lando on ɓornotonoo.

E hoore dūn be ari, be jiccii yeeso makko e nder jalnori, e hoore hibe wi'a: «Salminaango e maa, yaa an lando Yahuudiyankeebe!» ³⁰ Be tutti mo, be yetti kalinwol ngol, be tappiri mo ka hoore. ³¹ Bay wonii be gaynii mo wadude jalnori, be borti mo dolokke on, be borni mo concii makko dīn, be nabi mo fii fempoyegol.

Fii no Iisaa Wariraa

(Mrk. 15.21-32; Luk. 23.26-43; Yhn. 19.17-27)

³² Ko be yaltata, be fotti e gorko mo Sirenii wi'eteedo Sim'uunu, be karhi mo nabugol *leggal Iisaa altindiraangal ngal. ³³ Bay wonii be hewtii e ndee nokkuure wi'eteende Golgotaa, ko woni firo dūn ko «Nokkuure Laalagal Hoore», ³⁴ be okkori mo njaram jillaadan hahhannde. Kono bay o mettike dān, o jabaali yarude. ³⁵ Bay wonii be fempii mo, be sendiri concii makko dīn urba.e ³⁶ E hoore dūn be joodii dōn, be ayni mo. ³⁷ Be wadī ka dow hoore makko bindi bangindī fii ko o happiranaa kon, dūn ko: «Ko oo woni Iisaa Lando Yahuudiyanke'en.» ³⁸ Tawi wuybe dīdo no fempidaa e makko, goddo on ka sengo makko jaamo, oya on ka nano makko. ³⁹ Tawi feyyoobe ben no hoyna mo, hayla hoore, ⁴⁰ hara hibe wi'a: «An oo wi'unoodo lancay juulirde mawnde nden, darnita nde e nder balde tati, dandito an tigi! Si tawii ko an woni *Biddo Alla on, tippo ka leggal altindiraangal dōn!»

⁴¹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e mawbe ben kapun kadi no jalaynoo mo, wi'a: ⁴² «O dandii beya,

e **27:35** 27.35 Zab. 22.19

kono o waawataa dandude hoore makko? Si ko o lando Isra'iila'en, yo o jippo ka leggal altindiraangal, dun en gomdinay mo. ⁴³ Bay himo halfinii e Alla, yo Allaahu on dandu mo jooni si himo yidfi mo, ko fii o wi'ii ko o Bidfo Alla!» ⁴⁴ Tawi wuybe be o fempidaa ben no yennira mo wano non kapun kadi.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49; Yhn. 19.25-30)

⁴⁵ Gila naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. ⁴⁶ Telen wa ka baawo fanaa, Iisaa ewnii ko tiidfi, o wi'i: «Iilooyi, Iilooyi, lama sabaxtanii?»^f (Dun no firi: Alla an, Alla an, ko fii hondun tertanidaa mi?)

⁴⁷ Wobbe e wonnoobe don ben nani ko o wi'i kon, be wi'i: «O noddii Iiliya!» ⁴⁸ Tun, godfo e mabbe dogi, yettoyi linsere, o bubbini nde haa nde loppii ndiyan lammudan, o wadi nde e tuggordu, o townani mo fii yo o yaru. ⁴⁹ Kono beya wi'i: «Accu, ndaaren si Iiliya aray danda mo.»

⁵⁰ Iisaa ewnii kadi ko tiidfi, o timmi.

⁵¹ Onsay *wirngallo ngon ka juulirde mawnde seekii, woni pecce didfi, gila dow haa ley. Leydi ndin dimbii, pete den feccii. ⁵² Genaale den udditii, balli yimbe Alla maayunooobe buy immitii, ⁵³ be yalti ka genaale, be naati ka saare hormorde sawto immitagol Iisaa, be feepani yimbe duudube.

⁵⁴ Bay hooreejo suufaabe ben e wondunooobe e makko ben fii aynugol Iisaa yi'ii ko leydi ndin

^f **27:46** 27.46 Zab. 22.2

dimbii kon e ko ari e wadude kon, be huli fota, be wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo ko Biidfo Alla!»

⁵⁵ Tawi rewbe duudube no ka wodditii, no ndaara, tawi ko ben tigi jokkunoo Iisaa gila Jaliilu fii ko kurkanoo mo. ⁵⁶ Tawi no tawdanoo e maɓbe Mariyama jeyaado Magaduuna, e Mariyama yumma Yaaquuba e Yuusufu, e yumma biɓbe Zabadii ben.

Fii no Iisaa Surriraa

(Mrk. 15.42-47; Luk. 23.50-56; Yhn. 19.38-42)

⁵⁷ Bay nibbii, aaden alɗuɗo, wi'eteedo Yuusufu jeyaado Raamati ari, tawi on kadi ko taalibaajo Iisaa. ⁵⁸ O yahi ka Pilaatu, o torii mo hettugol furee Iisaa on. Onsay Pilaatu yamiri jonnugol mo mo. ⁵⁹ Bawto ɗun, kanko Yuusufu o yetti furee on, o tumbi e kasanngel laabudo, ⁶⁰ o belnoyi mo e qaburu keso mo o asunoo e feto fii hoore makko. O talli hayre njannde, o wadi ka dambugal qaburu, o yahi. ⁶¹ Tawi Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya no joodii ɗon, fewtondiri e yenaande nden.

Fii no be Ayniri Yenaande Iisaa nden

⁶² Bimbi nden pande, ɗun ko pande bawto hebulanagol fii *aseweere nden, hooreebe yotinoobe sadaka ben e *Fariisiyaabe ben yaadi ka Pilaatu. ⁶³ Be wi'i: «Koohoojo, men anditii, oo majjinoowo wi'uno wa fewndo ko o wuuri, si balde tati feyyii o immitoto. ⁶⁴ Awa yamir fii yo yenaande nden ayne haa ka jalaande tammere, fii wota taalibaabe makko ben aru wujjita furee on, wi'a jamaa on wonde o immitike e hakkunde

maybe ben. Dun, nden majjinannde don buray aranere nden.»

⁶⁵ Onsay Pilaatu wi'i be: «E hino suufaabe ko yaha ayna. Yahee ayninon be yenaande nden yeru no waawirdon woo.» ⁶⁶ Onsay be yahi ka yenaande, be burti hibbude hayre nden, nota. Be jodfini don aynoobe ben.

28

*Fii Ummutal Iisaa Almasiihu on
(Mrk. 16.1-10; Luk. 24.1-12; Yhn. 20.1-10)*

¹ Bay *jalaande fowteteende nden feyyii, e alat ka subaka, don ko pallal aranal e nder yontere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya yahi ndaarugol yenaande nden. ² Tawi dimbannde leydi tiidunde wadfi, ko fii hari malaa'ikaajo Joomiraado on tippike iwrude ka kammu, tallii hayre ombiranoonde yenaande nden, joodfike e hoore mayre. ³ Tawi yeeso makko ngon no wa'i wa ndaygu, dolokke makko on kadi no rawniri wa cuddi. ⁴ Hakkee ko ben suufaabe aynunooɓe don diwni kulol, be wa'i wa maybe.

⁵ Kono malaa'ikaajo on wi'i ben rewɓe: «Onon wota on hulu, ko fii mido andi ko Iisaa fempaado on wondon dabbitude. ⁶ Awa o alaa doo, o immitike, wano o wiirunoo non. Aree ndaaron nokkuure ka o belinoo don. ⁷ Yahon tinna, andinoyon taalibaabe makko ben wonde o immintinaama e hakkunde maybe ben, awa kadi o adoyto on Jaliilu. Ko ton yi'oyton mo. Awa, mi yeetike on don.»

⁸ Onsay be pottitii yenaande nden hepa, e hoore hiɓe huli, wondude e weltaare mawnde. Be dogi fii yeetoyagol taalibaabe ben on kibaaru. ⁹ Onsay Iisaa ari fotti e maɓɓe, o wi'i be: «Mi salminii on!» Onsay be ɓadii, be nangi koyɗe makko ɗen, be sujjani mo. ¹⁰ Bawto ɗun Iisaa wi'i be: «Wota on hulu. Yahee, humpitoyon musibbe an ben, yo be yahu Jaliilu, ko ton be yi'oytammi.»

Fii ko Suufaabe ben Sifti kon

¹¹ Wa fewndo ko ben rewɓe woni ka laawol, tawi wobɓe e suufaabe ben naatii ka saare, be yeetike hooreeɓe *yottinoobe sadaka ben ko wadɗi kon fow. ¹² Bay wonii ben hooreeɓe yottinoobe sadaka mottondirii e mawɓe ben, be fewjodi, be yeeni suufaabe ben kaalisi ɗuudɗo, ¹³ be wi'i be: «On wi'ay wonde taalibaabe makko ben arno jemma, wujjiti mo fewndo ko ɗaanidon. ¹⁴ Si hooreejo diiwal ngal non aru e nanude fii ɗun, men yahay, men yewta mo haa o hooloo, men itta on e annde.» ¹⁵ Onsay suufaabe ben yetti kaalisi on, be wadiri wano be wi'iraa non. Kaa haala lolli e hakkunde Yahuudiyankeɓe ben haa weetaango hande ngoo.

Fii no Iisaa Feejirani Sahaabaabe ben

(Mrk. 16.14-18; Luk. 24.36-49; Yhn. 20.19-23; Sah. 1.6-8)

¹⁶ Taalibaabe ben sappoo e goo yahi Jaliilu, e hoore ngoo fello ngo Iisaa toɗɗaninoo be. ¹⁷ Bay wonii be yi'ii mo, be sujjani mo. Kono wobɓe e maɓɓe sikkitii. ¹⁸ Iisaa ɓadii be, wi'iri be

nii: «Mi yedaama kala bawgal ka kammu e ka hoore leydi, ¹⁹ awa yahee, wadon leyyi dɛn fow taalibaabe, *looton be maande kisiyee e innde Baabaajo on e Biɗɗo on e *Ruuhu Seniido on, ²⁰ waajodon be doftagol ko mi yamiri on kon fow. Awa, mido wondi e mon jande woo, haa ka lannoode aduna.»

Version Pular Fuuta-Jallon
The New Testament in the Fouta-Jallon Pular
language of Guinea

copyright © 2010 Pioneer Bible Translators

Language: Pular

Translation by: Traducteurs Pionniers de la Bible

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation, published by Pioneer Bible Translators, was published in 2011.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact wab.admin@pbti.org.

The translation was completed in collaboration with Christian Reformed World Mission.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-02-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

024b8126-79ef-5039-bc54-7d61889f8ae6